

Комунальний заклад
«Запорізький обласний
інститут післядипломної
педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради

Сучасні заклади
освіти

МІЖНАРОДНА
ВИСТАВКА

ТЕМАТИЧНА НОМІНАЦІЯ

Безпечний освітній простір як чинник
забезпечення якості освіти

ТЕМА КОНКУРСНОЇ РОБОТИ

Вплив соціально-психологічного клімату
педагогічного колективу на розбудову освітнього
середовища вільного від насильства та булінгу
(за результатами роботи науково-дослідної лабораторії
«Науково-методичні засади створення безпечного і
здорового освітнього середовища у новій українській
школі» та обласного науково-методичного центру
моніторингових досліджень якості освіти)

АВТОРИ ДОСВІДУ

Барліт Оксана Олександрівна,
завідувач кафедри теорії та методики виховання, головний
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
«Науково-методичні засади створення безпечного і здорового
освітнього середовища у новій українській школі», кандидат
педагогічних наук, доцент

Шумада Роман Ярославович, завідувач обласного науково-
методичного центру моніторингових досліджень якості освіти

Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради

Запоріжжя
2024

Актуальність і перспективність. Для забезпечення дотримання конституційних прав та свобод дитини, гарантій з охорони дитинства, реалізації прав дітей на освіту, безпечне для життя і здоров'я освітнє середовище, збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління Указом Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020 схвалено Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі [13].

Відповідно до статті 1 розділу I Закону України «Про повну загальну середню освіту», безпечне освітнє середовище тлумачиться як «сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпеки харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (булінг (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та / або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможливають вживання на території закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин» [15].

Однак, попри загальний осуд, насильство залишається елементом людських відносин. Заклади освіти відіграють суттєву роль в житті дітей як провідне середовище розвитку особистості, поруч із тим, вони є безпосереднім місцем, у якому часто піддаються насильству.

В освітньому середовищі насильство може бути фізичним чи психологічним, поодиноким або регулярним, тривалим. Насильство тривалого характеру в освітньому середовищі точно описує термін «булінг».

Питання булінгу в освітньому середовищі явище не нове, але, на жаль, в умовах російсько-української війни є ще більш актуальним та болючим.

Серед численних причин актуальності проблеми сьогодення, національна американська організація «Національна мережа дитячого стресу» (NCTSN) наголошує на тому, що діти або підлітки, які пережили травматичні події або були

свідками насильства, мають більше шансів стати жертвами булінгу або виступати у ролі кривдника щодо своїх однолітків. Проте важливо уникати стигматизації та поширення припущення, що всі діти, які пережили військові дії, є потенційними кривдниками або піддаються булінгу [5].

Проблема булінгу вкотре зосереджує увагу громадськості: освітян, батьків, представників влади, журналістів тощо.

Цілком логічним є професійний інтерес до активації наукових досліджень шкільного булінгу, з акцентуванням як на теоретичних, так і на статистичних результатах, до пошуків шляхів мінімізації даної проблеми.

Більш того, в плані заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі на 2023 рік зазначено про необхідність здійснення інформаційно-просвітницьких та превентивних заходів, спрямованих на формування в учасників освітнього процесу культури недискримінаційної, ненасильницької, безконфліктної комунікації.. [11], адже безпечне освітнє середовище можливе лише за високого рівня загальної культури закладу освіти – системи цінностей та переконань, які розділяє кожен учасник освітнього процесу. Більш того, саме цінності визначають поведінку та зумовлюють систему взаємин людей.

У зв'язку з військовою агресією РФ та оголошення в Україні воєнного стану згідно з Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [12], міграцією населення України до більш безпечних регіонів, проблеми забезпечення рівних, безпечних умов здобуття освіти, створення безпечного, вільного від насилля, в усіх його можливих формах і проявах, освітнього середовища стала ще більш актуальною.

Вказане вище зумовило проведення дослідження щодо булінгу та мобінгу в освітньому середовищі. Саме тому, у межах науково-методичної роботи Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (далі по тексту – Інститут, КЗ «ЗОППО» ЗОР)

співробітниками науково-дослідної лабораторії «Науково-методичні засади створення безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» та обласного науково-методичного центру моніторингових досліджень якості освіти Інституту заплановано, організовано та проведено моніторингове дослідження «Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу», результати можуть мінімізувати питання булінгу, сприяти формуванню безпечного освітнього середовища й, відповідно, матимуть важливе значення для теорії й практики освітньої сфери, всієї громадськості – батьків, представників влади, журналістів тощо.

Перспективи подальшого вивчення проблеми вбачаються у дослідженні нових ефективних прогресивних стратегій у розбудові освітнього середовища вільного від насильства та булінгу.

Теоретичні основи. Центральне місце в розвитку теорії булінгу безперечно посідають наукові напрацювання Ольвеуса (Olweus) (1978), зокрема модель булінгу в освітньому середовищі. Остання взята за основу подальших досліджень таких авторів, як Arora (1998), Besag (1989), Hazler (1985), Heald (2000), Lane (1999), Roland (1989), Rigby (2000) та інші [2].

Останнім часом теорія мобінгу перебуває у колі наукових пошуків українських вчених, як-от О. Барліт, К. Дробинська, Т. Красюк, С. Рудакова, В. Філіппова, Л. Червінська, Л. Щетініна та інших.

Вагомий внесок у вивчення сутності правового врегулювання булінгу та мобінгу в Україні внесли сучасні українські вчені, зокрема А. Барліт, К. Батаєва, Л. Гаращенко, Т. Коляда, І. Кордунян, О. Кравченко, Л. Луць, А. Маренич, О. Сорока, та інші.

Привертають увагу результати опитування вчителів шкіл Англії, які на початку професійної кар'єри пережили учнівський булінг або булінг з боку колег, або переживають його зараз, більше за інших схильні піддавати йому учнів [6].

Зауважимо, що в Україні поняття «булінг» закріплено на законодавчому рівні (2019). Відповідно до Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо протидії булінгу» [10], частину 1 статті 1 Закону України «Про освіту» доповнено п. 3-1 у такому формулюванні «булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого» [14].

Прийняття даного Закону мало важливе значення, стало прогресом на шляху до мети – створення безпечного освітнього середовища закладу освіти, вільного від насильства та булінгу. Більш того, Україна одна з перших країн колишнього Радянського Союзу поставила амбітну мету – максимально зменшити проблеми булінгу в освітньому середовищі з опертям на законодавчі аспекти регулювання проблеми.

Утім, вищезазначений законодавчий акт поширюється на діяння учасників освітнього процесу, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, минаючи відносини всередині педагогічного колективу [14].

Як зазначено Національною стратегією розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі, «учні та педагогічні працівники потребують такого стану освітнього середовища, в якому вони відчуватимуть фізичну, психологічну, інформаційну та соціальну безпеку, комфорт і благополуччя» [13]. Іншими словами, і педагогічні працівники мають необхідність в безпеці, комфорті й благополуччі.

Крім того, педагогічний колектив закладу освіти для цього володіє значним ресурсом впливу на учнів, проте, іноді цей вплив може стати й негативним. Йдеться про можливий приклад токсичної міжособистісної взаємодії дорослих, зокрема й педагогів. Тож цілком послідовною стала поява ще одного Закону в українському законодавстві, якій регулює означене питання, нормативно закріплює ще один

юридичний термін «мобінг» як насильство тривалого характеру, але вже у трудових колективах.

У 2022 році в Україні прийнято Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії мобінгу (цькуванню)» [10], який доповнив Кодекс законів про працю статтею, що визначає мобінг (цькування) як «систематичні (повторювані) тривалі умисні дії або бездіяльність роботодавця, окремих працівників або групи працівників трудового колективу, які спрямовані на приниження честі та гідності працівника, його ділової репутації, у тому числі з метою набуття, зміни або припинення ним трудових прав та обов'язків, що проявляються у формі психологічного та/або економічного тиску, зокрема із застосуванням засобів електронних комунікацій, створення стосовно працівника напруженої, ворожої, образливої атмосфери, у тому числі такої, що змушує його недооцінювати свою професійну придатність» [4].

Таким чином, на сьогодні в нормативно-правовій сфері України існує два терміни «булінг» та «мобінг», що позначають систематичне насильство, але в різних колективах, дитячих та трудових.

Зауважимо, що вперше термін «мобінг» запропоновано вченим К. Лоренцем у 60-х роках XX століття для опису поведінки тварин в дикій природі, під час якої слабші тварини спільно нападають на сильніших за них супротивників, зазвичай для захисту свого потомства [1]. Наприкінці 60-х – початку 70-х років XX століття шведський лікар і вчений П. Хайнеман застосував концепцію К.Лоренца та термін «мобінг» для опису колективної агресії дітей проти іншої дитини-жертви в контексті расової дискримінації [1].

У той самий період, Д.Ольвеус, провідний вчений у галузі дослідження насильства в шкільному середовищі запропонував замінити поняття «мобінг» іншим – «булінг». Науковець пояснював це таким чином причинами:

- обмеженість терміну «мобінг» як похідного від слова «mob» для англomовної аудиторії з причини асоціації виключно з груповим насильством;
- акцентування уваги на групі та групових формах насильства та зменшення ролі одноосібних агресорів;

- покладення відповідальності за мобінг на жертву, яка сприймається іншими як дратівний та провокативний елемент, що спонукає насильство з боку всієї групи людей [1].

Упродовж певного періоду дослідження зосереджувалися виключно на дітях в умовах шкіл. Повернення до дискусій з приводу поняття «мобінг» відбулося у 80-х роках XX століття, зокрема, у Швеції. На цей раз йшлося про застосування цього терміну у контексті насильства у дорослих колективах. Першим, хто використав термін «мобінг» для опису агресивної поведінки працівників на робочому місці, запропонував термін «мобінг» використовувати для визначення такої поведінки у дорослих колективах на робочому місці, а термін «булінг» – виключно стосовно до проявів насильства серед дітей у школах став вчений-психолог, доктор Г. Лейман став [1]. Саме це й було взято українським законодавцем за основу законів про систематичне насильство, але в різних колективах (дитячих, трудових), за якими нормативно закріплено ці два терміни – булінг та мобінг.

Суттєвим, що може активізувати виникнення та експансію булінгу в закладі освіти визнано особистісні, сімейні, ситуаційні та соціальні фактори, фактори середовища. У контексті нашого дослідження ґрунтовно розглянемо деякі аспекти факторів середовища, як от несприятливий, некомфортний клімат в закладі освіти, зокрема й в педагогічному колективі, адже стрес від навчання внаслідок перевантаження, відсутність належної уваги з боку вчителів, не повною мірою поінформованість педагогів про причини, форми, методи попередження булінгу, а нерідко і, зразок деструктивної поведінки дорослих, у тому числі й педагогів, зразок токсичної міжособистісної взаємодії в різних сферах суспільного життя, сприяють появі сварок, конфліктів, проявів насильства та їх переходу в булінг [7].

Новизна у педагогічній практиці. Українська педагогічна теорія та практика збагатилися інноваційним науково-практичним даними одного із перших у вітчизняній педагогічній науці комплексних науково-практичних досліджень, яке висвітлює результати аналізу впливу соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від

наси́льства та бу́лінгу, розгляду причинно-наслідкового зв'язку між мобінгом у педагогічному колективі та булінгом у дитячому.

Сформульовано й обґрунтовано низку нових наукових рекомендацій та висновків, що мають важливе теоретичне та практичне значення, зокрема уперше наголошено на тому, що:

- існує певний взаємозв'язок між проявами мобінгу в педагогічному колективі закладу освіти та булінгом у дитячому колективі відповідної школи;

- розпочинати процес планування розбудови безпечного, вільного від булінгу, освітнього середовища закладу освіти доцільно саме з аналізу мобінгу в педагогічному колективі та планування дій, а в разі його наявності – стосовно мінімізації цього процесу.

Розробка за інноваційним потенціалом є новаторською, бо передбачає створення нових педагогічних ідей, технологій, концепцій, методик тощо щодо створення освітнього середовища вільного від насильства та булінгу.

Провідною ідеєю роботи є існування причинно-наслідкового зв'язку між мобінгом у педагогічному колективі та булінгом у дитячому; безпосередній вплив відносин у педагогічному колективі закладу освіти на відносини у колективі дітей. Діти копіюють моделі поведінки з поведінки дорослих, у першу чергу, батьків, але й з педагогів.

Педагогічний колектив закладу освіти для мінімізації булінгу має значний професійний та організаційний ресурс, який, на жаль, не завжди використовується повною мірою. Відповідно планування розбудови безпечного, вільного від булінгу, освітнього середовища закладу освіти доцільно розпочинати саме з аналізу наявності мобінгу в педагогічному колективі та в разі його наявності, планування дій щодо мінімізації цього процесу.

Метою роботи є узагальнення та презентування результатів моніторингового дослідження «Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу».

Завдання:

1. Провести моніторингове дослідження «Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу» та проаналізувати його результати.
2. Обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки між мобінгом у педагогічному колективі та булінгом у дитячому.
3. Спрогнозувати ефективність початку процесу розбудови безпечного освітнього середовища закладу освіти на підставі результатів аналізу мобінгу в педагогічному колективі та планування дій, у разі його наявності, щодо мінімізації цього процесу.

Тривалість роботи над темою: з 2022 р. по 2024 р.

I етап – підготовчий (2022 р.) – вивчення наукової літератури, аналізування теоретичних аспектів дослідження проблеми, підготовка та апробація інструментарію (анкети).

II етап – діяльнісний (2023 р.) – проведення анкетування, консультативний супровід анкетування та аналізування й узагальнення результатів анкетування.

III етап – узагальнювальний (2023–2024 рр.) – аналізування та узагальнення результатів дослідження проблеми, підготовка та оприлюднення результатів дослідження.

Технологія реалізація досвіду роботи.

З метою науково-методичного супроводу розвитку професійної компетентності педагогів щодо створення безпечного і здорового освітнього середовища в закладах освіти Запорізької області у лютому 2022 року розпочала роботу науково-дослідна лабораторія Інституту «Науково-методичні засади створення безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі».

На *I етапі – підготовчому* (2022 р.) – відбувалося ознайомлення з науковою літературою, аналізування теоретичних аспектів дослідження проблеми, підготовка та апробація інструментарію, зокрема анкет.

На *II етапі – діяльнісному* (2023 р.) відповідно до планів роботи лабораторії та обласного науково-методичного центру моніторингових досліджень якості освіти КЗ

«ЗОШПО» ЗОР проведено моніторингове дослідження «Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу» з метою отримання об'єктивної інформації щодо ступеня впливу соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу. Загальна кількість респондентів, що брали участь у дослідженні, становила 3956 осіб, з яких – 475 педагогів, 1916 батьків, 1565 учнів та учениць, що відповідає необхідним умовам репрезентативності вибірки для кожної з цих категорій учасників [8].

Аналізування та узагальнення результатів дослідження проблеми, підготовка та оприлюднення результатів дослідження відбувалася на *III етапі* – *узагальнювальному* (2023–2024 рр.). Акцентуємо на окремих моментах, які відображені у звіті моніторингового дослідження (повний звіт подається у методичних рекомендаціях «Основні орієнтири розвитку освіти Запорізької області») [8, 17–51].

Деякі результати анкетування педагогів

На питання «Чи стикалися Ви з випадками мобінгу (цькування) на робочому місці?», 66,53 % опитаних відповіли негативно, однак майже 35 % педагогів зазначили, що стикалися з мобінгом на робочому місці відносно себе (12 %) або колег (16,84 %). У ролі агресора у випадках мобінгу в колективах закладів освіти майже в рівних долях виступають як колеги, так і представники адміністрації закладів освіти. Кількість відповідей про відсутність мобінгу у колективі відповідає загальній кількості відповідей на інші питання [8].

Найпоширенішими проявами мобінгу, у випадку його виникнення у колективі, виявилися: створення напруженої, ворожої або образливої атмосфери для працівника (15,89 %), безпідставне негативне відокремлення або ізоляція працівника від колективу (7,37 %). Кількість відповідей про відсутність випадків мобінгу у колективі становила 67,79 %.

Здатність контролювати власні емоції після спілкування з колегами завжди присутня у 68,84 % педагогів, натомість 21,6 % намагаються це робити, але не завжди успішно. Приблизно 5 % зізнаються, що їм не вдається контролювати свої емоції, так само як і приблизно 5 % вагаються з відповіддю. Означене також може свідчити про невдалі спроби опанування емоціями. Натомість 62,53 % педагогів засвідчили, що у класах, в яких вони викладають, відсутні діти, які б їх дратували, водночас 26,32 % педагогів визнають, що такі діти є. Вагаються з відповіддю 11,16 %. Цю кількість педагогів можна теж віднести до таких, що відповіли ствердно «так».

Щодо улюбленців серед учнів, то 59,78 % педагогів зазначили, що не мають таких, водночас 30,11 % визнали, що такі діти існують. Вагалися з відповіддю 10,11 %.

Кількісні показники відповідей на питання про учнів, що дратують та «улюбленців» різняться в межах 3 %, що свідчить про наявність емоційних зв'язків між педагогами та учнями у третини опитаних педагогів [8].

На питання «Чи завжди Вам вдається ставитися однаково до всіх дітей, не виділяючи нікого?», 69,05 % педагогів впевнені, що ставляться до всіх дітей в класі однаково, 20,63 % – намагаються, але не завжди успішно, а 8,21 % визнають, що ставлення до всіх дітей по-різному [8].

Щодо зв'язку між зневажливим ставленням педагога до окремих дітей та булінгом в учнівському середовищі, то 32,42 % респондентів повністю погоджуються, майже погоджуються – 44,21 %, тоді як 15,9 % заперечують цей зв'язок або вважають його відсутнім. Разом з тим, 7,58 % вагаються з вибором відповіді. Щодо поблажливого ставлення педагога до окремих дітей і можливого булінгу, то 20,42 % повністю погоджуються, 45,89 % – майже погоджуються, тоді як 24,63 % заперечують цей зв'язок. Зауважимо, що 9,05 % вагаються з вибором відповіді, що свідчить про необізнаність з цього питання [3].

Залежність між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та наявністю булінгу у дитячому колективі вбачають однозначною 12,84 % педагогів, припускають таку залежність – 36,21 %, заперечують її – 21,05 %.

Малоймовірним такий зв'язок вважають 16 % опитаних, ускладнювалися із відповіддю – 13,89 % педагогів [8].

51,16 % респондентів – педагогів впевнені, що в їхньому закладі освіти повною мірою реалізуються один з ключових принципів педагогіки партнерства – «повага до особистості». Заперечують чи не погоджуються з цим 10,52 %. Однозначно школу, у якій працюють, вважають найліпшою 40 % педагогів. Не вважають такою школу – 14,52 %, вагаються із відповіддю – 16 % педагогів [3].

Деякі результати опитування учнів

Більше третини учнів (61,53 %) ніколи не ставали свідками сварок або конфліктів між вчителями, проте 10,29 % відповіли, що були свідками таких конфліктів, а 5,43 % – неодноразово. Серед учнів більш як третина (72,01 %) ніколи не бачили конфліктів між вчителями та адміністрацією закладу, але 5,18 % стверджують, що ставали свідками таких ситуацій, до того – 1,85 % – неодноразово.

48,37 % опитаних учнів вважають, що вчителі завжди поважають один одного, 10,86 % припускають, що це не так, а 2,88 % впевнені, що це абсолютно не так. Одна третина учнів зазначає, що вчителі іноді використовують агресивний тон спілкування з дітьми, майже третина – зазначає, що це відбувається постійно, і ще майже третина ніколи не спостерігали за цим. Кожен п'ятий учень вважає, що вчителі в їхній школі не поважають дітей. Майже кожен п'ятий відповів, що відчував себе жертвою булінгу. Серед агресорів, кожен п'ятий вказав на власних однокласників та інших учнів школи, а кожен десятий – на вчителів та інших дорослих, пов'язаних зі школою [3].

Деякі результати опитування батьків учнів

Більшість батьків не мають інформації про випадки конфліктів або сварок між вчителями школи, де навчається їхні діти, проте трохи більше десятої частини засвідчують про те, що такі випадки їм відомі. Також, переважній більшості батьків невідомо про випадки конфліктів або сварок між адміністрацією школи та вчителями, але десята частина – знає про такі випадки.

Половина опитаних батьків вказують на те, що їм відомі випадки використання агресивного тону спілкування учителів із дітьми. Десята частина

батьків зазначає, що у школі, в якій навчається їхня дитина, вчителі не завжди поважають дітей.

Двом третинам батьків невідомо про випадки, коли вчителі провокували булінг (цькування), поділяли дітей на улюбленців та аутсайдерів. Водночас – п'ята частина вказує на те, що такі випадки їм відомі [3].

За результатами відповідей не менше третини респондентів усіх категорій констатують наявність мобінгу в педагогічному колективі та булінгу в дитячому. Встановлено, що в дитячих колективах агресорами частіше виступають самі учні, але десята частина респондентів внесла до переліку агресорів і представників педагогічного колективу. На жаль, третина опитаних респондентів трьох категорій не визнають школу найкращим місцем роботи / навчання / навчання їхніх дітей [3].

Можна констатувати, що за відповідями усіх категорій респондентів простежується певний взаємозв'язок між несприятливим психологічним кліматом педагогічного колективу, проявами мобінгу в педагогічному та булінгом в дитячому колективі відповідної школи.

Результативність. У результаті проведеного моніторингового дослідження «Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу» виявлено зв'язок між проявами мобінгу в педагогічному колективі закладу освіти та булінгом у дитячому відповідної школи [3].

Отримані об'єктивні показники ступеня впливу соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу дозволяють спланувати результативний процес ефективної розбудови безпечного освітнього середовища.

Ці дані є інноваційними у питанні мінімізації проблеми булінгу, формування безпечного освітнього середовища; мають важливе теоретичне та практичне значення та становлять великий інтерес не лише для представників науково-педагогічної сфери, а й для всієї громадськості: батьків, представників влади, журналістів тощо.

Висновки.

1. На підставі результатів проведеного моніторингового дослідження «Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу» у межах науково-методичної роботи інституту, співробітниками науково-дослідної лабораторії «Науково-методичні засади створення безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» та обласного науково-методичного центру моніторингових досліджень якості освіти отримані об'єктивні показники ступеня впливу соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу.

2. Під час проведеного дослідження обґрунтовано причинно-наслідкові зв'язки між мобінгом у педагогічному колективі та булінгом у дитячому відповідної школи, однак з'ясування ступеня цього зв'язку потребує залучення додаткових статистичних методів, що набуде конкретизації у подальших наукових дослідженнях за цими ж статистичними результатами.

3. Здійснене моніторингове дослідження «Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу» дозволяє зробити висновок, що розпочинати процес планування розбудови безпечного, вільного від булінгу, освітнього середовища закладу освіти доцільно саме з аналізу наявності мобінгу в педагогічному колективі та планування дій, в разі його наявності, щодо мінімізації цього процесу.

Рекомендації щодо впровадження досвіду до масової педагогічної практики. Отже, загальна культура закладу освіти – це система цінностей та переконань, які розділяє кожен учасник освітнього процесу. Цінності зумовлюють поведінку та систему взаємин учасників освітнього процесу. У свою чергу, міжособистісні відносини у педагогічному колективі є своєрідним маркером загальної культури закладу освіти. Тож, в процесі розбудови безпечного освітнього середовища закладу освіти, неодмінно, варто приділяти увагу формуванню його загальної культури, що сприятиме зведенню до мінімуму проблеми мобінгу і булінгу, зважати на десять ключових принципів, якими має керуватися кожен заклад освіти в

боротьбі з булінгом, розроблених відомою міжнародною організацією «Anti-Bullying Alliance». Серед принципів: 1. Повага. 2. Заборона дискримінаційної мови. 3. Розуміння та прийняття інакшості. 4. Вислухати кожного. 5. Включеність усіх. 6. Розуміння. 7. Миттєва реакція. 8. Довіра. 9. Обізнаність. 10. Чітка політика [16].

Упевнені у їхній рівнозначній важливості, однак рекомендуємо більшої уваги приділити першому – Повазі. Учні мають опанувати знання, уміння, навички, способи мислення стосовно моделей безпечної та ненасильницької міжособистісної взаємодії з однолітками та дорослими в різних сферах суспільного життя [6]. У свою чергу працівники закладу освіти бути прикладом наслідування для дітей, тому демонструвати шанобливе ставлення, реалізувати соціальну модель відповідної поведінки.

Маємо підстави рекомендувати закладам освіти розпочинати процес планування розбудови безпечного, вільного від булінгу, освітнього середовища саме з аналізу наявності мобінгу в педагогічному колективі та планування дій, у разі його наявності, щодо мінімізації цього процесу.

Виявлену під час дослідження гостру потребу у забезпеченні готовності фахівців системи освіти до розв'язання проблем булінгу, розуміння необхідності володіння базовими теоретичними знаннями з означеної проблеми, формування умінь та навичок, що мають професійну спрямованість з організації відповідної роботи стосовно формування безпечного освітнього середовища, яке відображатиме філософію концепції Нової української школи можливо задовольнити завдяки підвищенню кваліфікації педагогів у курсовий та міжкурсний періоди (курси в інституті післядипломної педагогічної освіти, семінари, вебінари, онлайн-курси, конференції, самоосвіта).

Для цього в КЗ «ЗОППО» ЗОР більше як 10 років здійснюється системна, послідовна робота щодо науково-методичного супроводу закладів освіти з організації навчання / інформаційно-просвітницької роботи в закладах освіти щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству, булінгу, мобінгу (цькуванню) тощо. Починаючи із 2012 року до програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти включено тематику навчальних занять зі

створення безпечного освітнього середовища; систематично проводяться семінари та тренінги для педагогічних працівників щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству, булінгу, мобінгу (цькуванню) тощо; із 2018 року працює постійнодіючий консультативний пункт для всіх учасників освітнього процесу «Безпечне освітнє середовище Нової української школи», роботу якого з травня 2020 року переведено в дистанційний формат.

Сайт «Безпечне освітнє середовище Нової української школи» постійно оновлює інформацію з питань попередження булінгу в дитячих колективах та мобінгу у дорослих. Більшої обґрунтованості та дієвості додали результати роботи науково-дослідної лабораторії «Науково-методичні засади створення безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі» (із лютого 2022 року), з якими можна ознайомитися на відповідному сайті.

Отже, безпечне освітнє середовище є основою якісної освіти. В умовах реформування системи освіти створення такого середовища для забезпечення прав дітей на освіту та надання їм якісних послуг стає необхідним, адже має бути місцем, де діти відчуватимуть себе захищеними та в безпеці.

Список використаних джерел:

1. Барліт А.Ю. Насильство на робочому місці: булінг і мобінг. Юридична газета online. 2021. №10 (740). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/trudove-pravo/nasilstvo-na-robochomu-misci-buling-i-mobing.html> (дата звернення: 05.02.2024).

2. Барліт А.Ю., Барліт О.О. Булінг в закладах освіти: нормативно-правове регулювання проблеми в Україні. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019. № 63. Т.1. – URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2019/63/part_1/20.pdf (дата звернення: 05.02.2024).

3. Інформаційно-статистична довідка за результатами моніторингового дослідження «Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу». URL:

<https://drive.google.com/file/d/1mWdu9IHz-WaWbQAmdnaMxhsxt1TlR0YM/view>
(дата звернення: 17.09.2023).

4. Кодекс законів про працю України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
(дата звернення: 05.02.2024).

5. Коли світ на межі змін: школа, чутлива до психічного здоров'я. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/04/13/GGposibnyk.web.2.13.04.2023.pdf>. (дата звернення: 05.02.2024).

6. Методичні рекомендації щодо реалізації ДСБСО (Особливості розбудови безпечного освітнього середовища (виховний аспект) / Нова українська школа у базовій середній освіті: впевнені кроки Запорізької області: науково-методичний посібник / відп. ред. Т.Є. Гура ; КЗ «ЗОШПО» ЗОР. – Запоріжжя : ЗОШПО, 2022. – 303 с. – (Наукова книга).

7. Освітнє середовище вільне від насильства та булінгу: педагогічний колектив як фактор розбудов Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Запоріжжя, Випуск №2(54) /2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1QarGuYSkOdYJ0JGZ5Tfk0BSO208UF6bW/view>
(дата звернення: 05.02.2024).

8. Основні орієнтири розвитку системи освіти Запорізької області в контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» в умовах очної, дистанційної та змішаної освіти у 2023/2024 навчальному році: метод. рекомендації: у 3-х ч. / відп. ред., О. Варецька, упор. Л. Стрілець ; ДОН ЗОДА, КЗ «ЗОШПО» ЗОР. – Ч. I. Науково-методичне забезпечення діяльності закладів освіти. – Електронний аналог друкованого видання (електронна книга). Запоріжжя : СТАТУС, 2023. 128 с. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см.: іл., табл

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії мобінгу (цькуванню) : Закон України від 16.11.2022 №

2759-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2759-20> (дата звернення: 05.02.2024).

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 17.12.2018 № 2657-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text> (дата звернення: 05.02.2024).

11. Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2023 рік : Розпорядження Кабінету Міністрів України; План, Заходи від 24.02.2023 № 174-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2023-p#Text> (дата звернення: 05.02.2024).

12. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 05.02.2024).

13. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі : Указ Президента України; Стратегія від 25.05.2020 № 195/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text> (дата звернення: 05.02.2024).

14. Про освіту : Закону України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.02.2024).

15. Про повну загальну середню освіту : Закону України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 05.02.2024).

16. Anti-Bullyng Alliance (ABA : вебсайт. URL: <https://www.ungei.org/publisher/anti-bullying-alliance-aba> (дата звернення: 05.02.2024).

**Інформаційно-статистична довідка
за результатами моніторингового дослідження
«Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на
розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу»
(лютий 2023 року)**

Відповідно плану роботи КЗ «ЗОШППО» ЗОР на 2023 рік, на виконання наказу КЗ «ЗОШППО» ЗОР № 030 від 31.01.2023 щодо проведення моніторингового дослідження «Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу» у термін з 10.02.2023 по 26.02.2023 року проведено опитування моніторингового дослідження з метою отримання об'єктивної інформації щодо ступеня впливу соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу.

Респонденти: педагоги (базова і старша школа), учні та учениці (базова і старша школа), батьки учнів та учениць (базова і старша школа) закладів освіти міста Запоріжжя згідно з вибіркою.

Інструментарій дослідження: online-анкети для педагогів (базова і старша школа), учнів та учениць (базова і старша школа), батьків учнів та учениць (базова і старша школа). Повний текст анкет наведено у додатку А.

Форма проведення дослідження: онлайн опитування.

Методи дослідження: статистична обробка даних, порівняльний аналіз відповідей респондентів, візуалізація результатів, інтерпретація результатів.

Підготували:	
Завідувач обласного науково-методичного центру моніторингових досліджень якості освіти	Роман ШУМАДА
Головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії «Науково-методичні засади створення безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі», кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії та методики виховання	Оксана БАРЛІТ

Статистичний аналіз результатів анкетування

Загальна кількість респондентів дослідження склала 3956 осіб, з них педагоги 475 осіб, батьки – 1916, учні та учениці – 1565, що задовольняє необхідним умовам репрезентативності вибірки для кожної з категорій учасників.

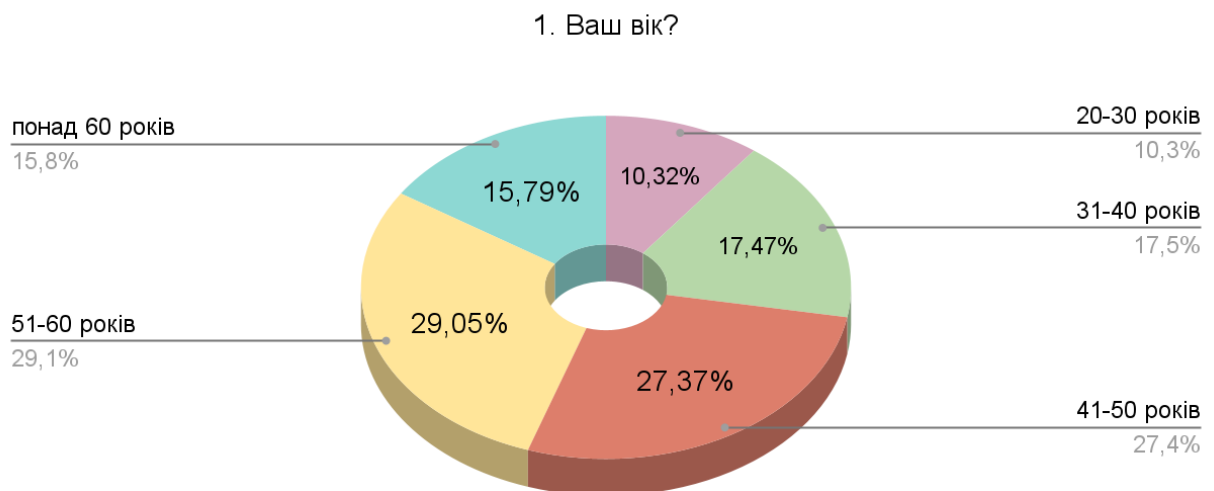
Далі наведені узагальнені статистичні результати дослідження за кожною окремою категорією учасників та окремих запитань анкет.

Результати анкетування педагогів

Кількість респондентів в кожному з закладів освіти, що увійшли до вибірки дослідження – це понад половину від педагогів базової та старшої школи закладу. Загальна кількість респондентів серед педагогічних працівників освіти базової та старшої школи Запорізької області склала 475 осіб.

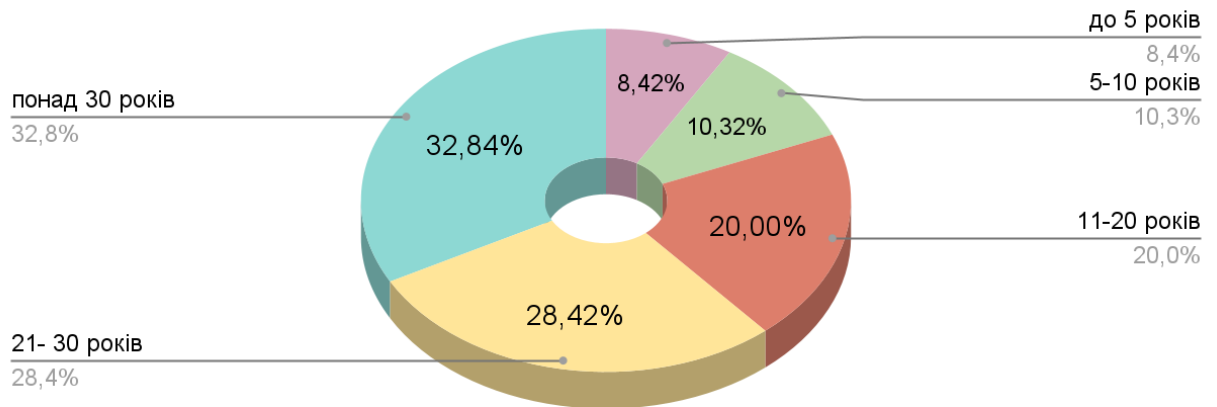
1. Ваш вік?

В опитуванні взяли участь педагоги різних вікових груп та з різним стажем науково-педагогічної роботи. Найбільше опитаних педагогів представлено у вікових групах 41-50 та 51-60 років, та зі стажем 21-30 та понад 30 років. Через це можна припустити, що в роботі з учнями базової та старшої школи залучені вчителі, які мають великий досвід роботи та які більшу частину свого професійного життя присвятили освіті.

2. Ваш стаж педагогічної роботи?

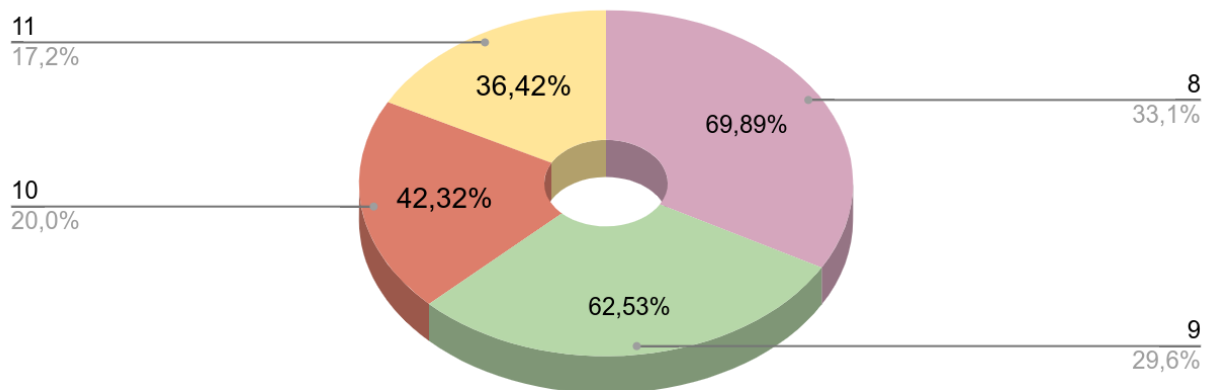
2. Ваш стаж науково-педагогічної роботи?

3. В яких класах Ви викладаєте?

Кількість педагогів, які викладають у 8 та 9 класі, є більшою в порівнянні з 10-11 класами через пропорційну відповідність кількості таких класів представлених у вибірці закладів освіти дослідження.

3. В яких класах Ви викладаєте?

4. Вкажіть, до якої освітньої галузі належать предмети, які Ви викладаєте:

Серед респондентів найбільшу частку складають педагоги, які викладають предмети мовно-літературної галузі 36,84%, трохи менше природничої – 20,42% та математичної -15,58%, інші освітні галузі представлені рівномірно в межах 6–10%.

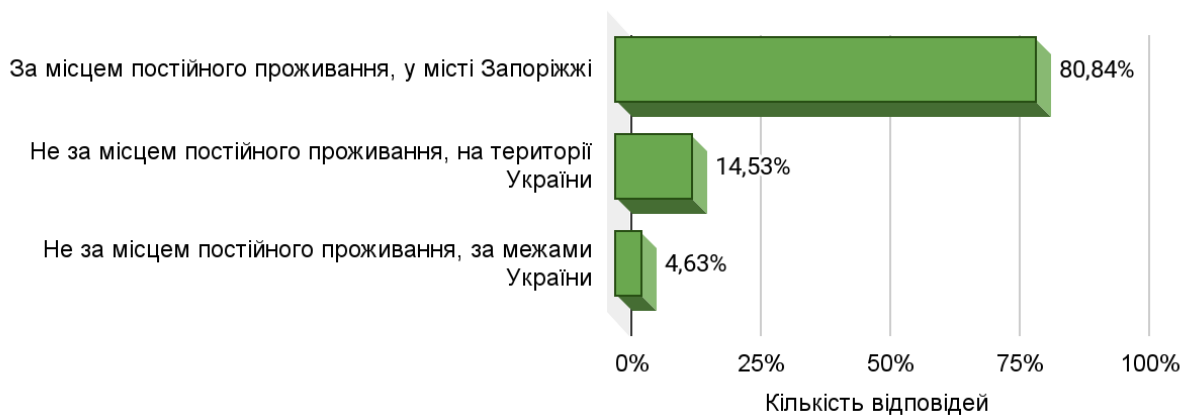
4. Вкажіть до якої освітньої галузі належать предмети, які Ви викладаєте:

5. Вкажіть, де Ви зараз територіально перебуваєте:

Більшість опитаних вчителів – 80,6% на момент опитування (лютий 2023 року) перебували за місцем постійного проживання у м. Запоріжжі, майже 15% – не за місцем постійного проживання на території України, а майже 5% – за межами України.

5. Вкажіть де Ви зараз територіально перебуваєте:

6. Чи опанували Ви, упродовж останніх 5 років, тематику щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству, булінгу тощо для Вашого професійного зростання та яким чином це відбувалося?

Серед опитаних педагогів лише близько 4% не опанували упродовж останніх 5 років тематику щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильства булінгу тощо для професійного зростання. Більшість опанувала ці теми в закладі освіти, в якому працюють 73,68%, Запорізькому ОШПО – 46,32%, або самостійно через неформальну освіту – 37,47%, в онлайн провайдерів та інших закладів освіти менше третини опитаних. Серед іншого було відмічено установу British Council.

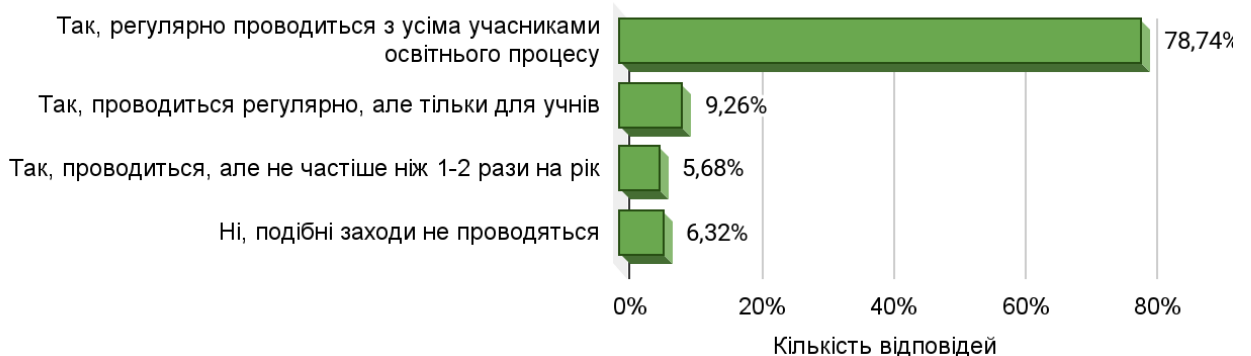
6. Чи опанували Ви, упродовж останніх 5 років, тематику щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству, булінгу тощо для Вашого професійного зростання та яким чином це відбувалося?

7. Чи проводиться в Вашому закладі освіти навчання / інформаційно - просвітницька робота для учасників освітнього процесу щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству, булінгу, мобінгу (цькуванню) тощо?

Більшість педагогів вказують на те, що в їхньому закладі освіти навчання / інформаційно-просвітницька робота для учасників освітнього процесу щодо створення безпечного освітнього середовища протидії насильству/ булінгу/ мобінгу /цькування тощо відбувається регулярно з усіма учасниками освітнього процесу, не регулярно або на те, що такі заходи не проводяться, вказали менше ніж 7% респондентів.

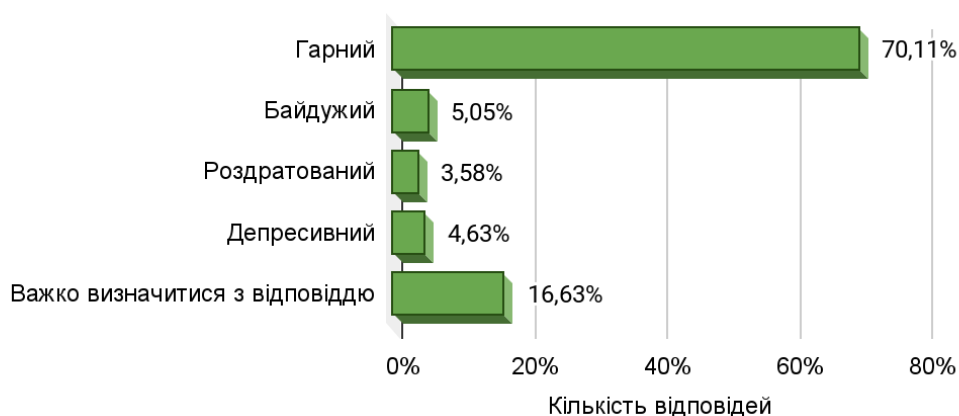
7. Чи проводиться в Вашому закладі освіти навчання / інформаційно - просвітницька робота для учасників освітнього процесу щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству, булінгу, мобінгу (цькуванню) тощо?

8. Вкажіть настрій, з яким Ви найчастіше йдете на роботу:

Настрій, з яким більшість викладачів найчастіше ідуть на роботу, гарний – 70,11%. Але є майже 30%, які найчастіше мають байдужий, роздратований, депресивний настрій, ідучи на роботу, або вагаються з вибором відповіді. Останнє може свідчити про широкий спектр настроїв, що не відображений у наданому переліку, або частково відноситься до кожного з пунктів цього переліку.

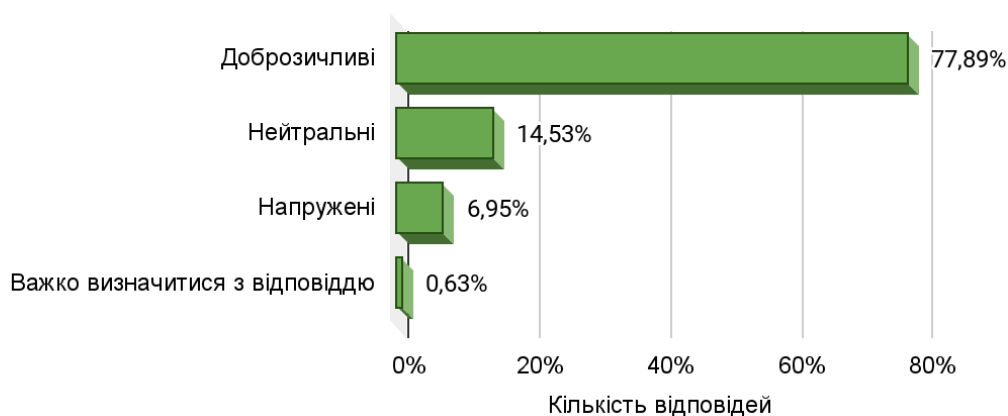
8. Вкажіть настрій, з яким Ви найчастіше йдете на роботу:

9. Оцініть свої стосунки з колегами:

Більшість педагогів мають доброзичливі стосунки з колегами – 77,89%, або нейтральні – 14,53%. Разом з тим майже 7% відмітили напружені стосунки з колегами.

9. Оцініть свої стосунки з колегами:

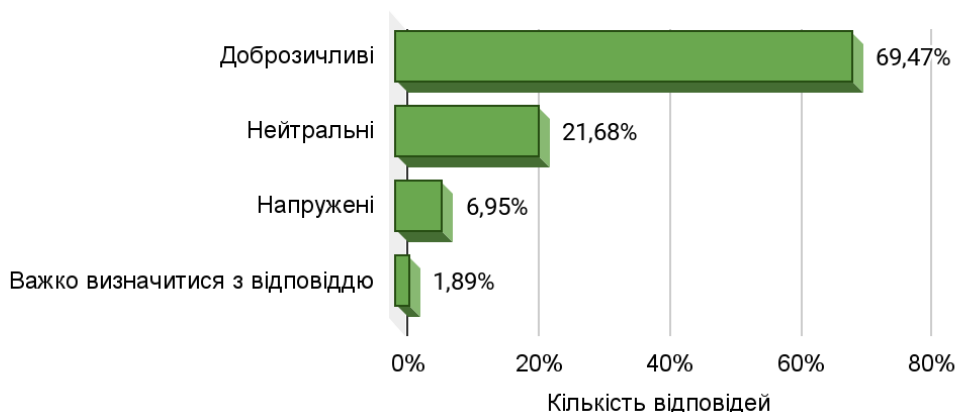

10. Оцініть свої стосунки з адміністрацією закладу:

Більшість педагогів мають доброзичливі стосунки з адміністрацією закладу освіти – 69,47%, або нейтральні – 21,68%. Разом з тим майже 7% відмітили напружені стосунки з адміністрацією.

В оцінках стосунків з колегами та адміністрацією спостерігається певний зв'язок та пропорційність.

10. Оцініть свої стосунки з адміністрацією закладу:

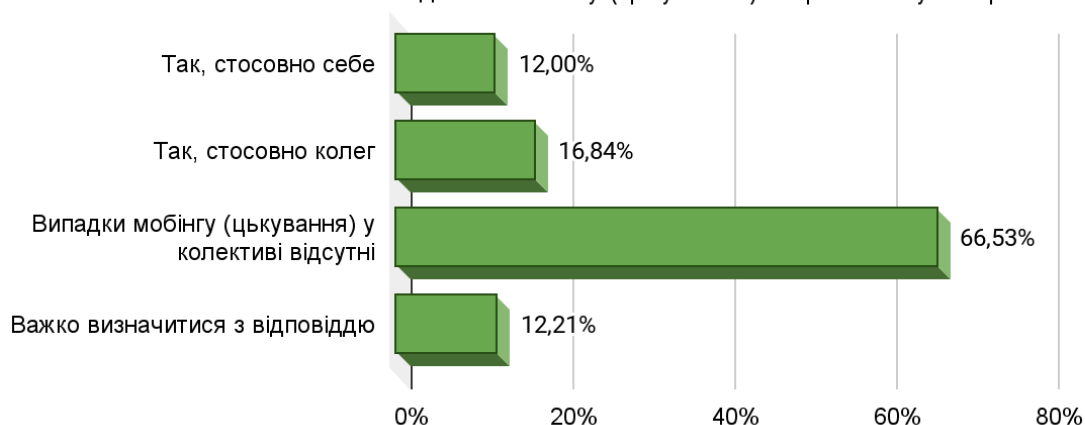

11. Чи стикалися Ви з випадками мобінгу (цькування) на робочому місці?

Випадки мобінгу (цькування) у колективі відсутні у 66,53% респондентів. Водночас майже 35% педагогів відмітили (приблизно в однакових кількостях), що стикалися з мобінгом відносно себе або колег на робочому місці, чи взагалі вагаються з обранням запропонованої відповіді.

Простежується також пропорційність відповідей щодо відсутності мобінгу в колективі та стосунками з колегами та адміністрацією.

11. Чи стикалися Ви з випадками мобінгу (цькування) на робочому місці?

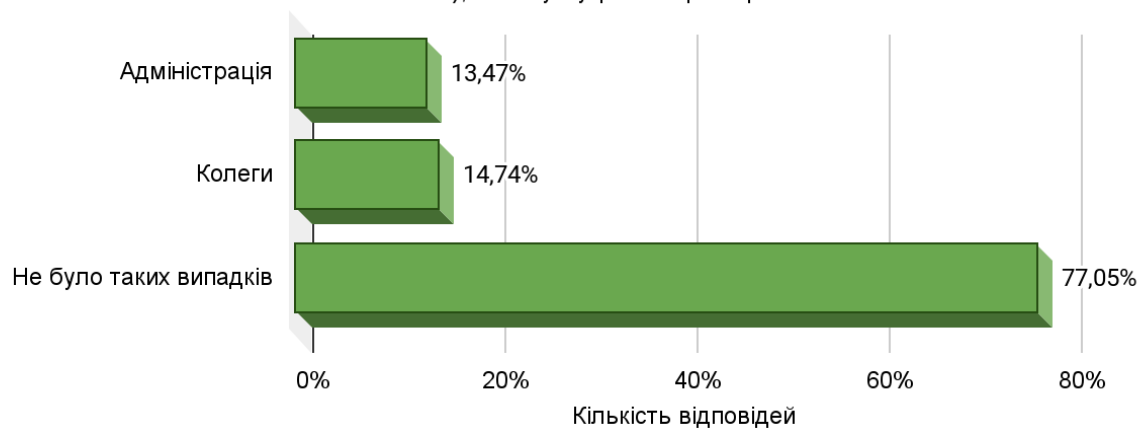

12. Якщо Ви стикалися з випадками мобінгу (цькування) на робочому місці (стосовно себе або колег), хто був у ролі агресора?

У ролі агресора у випадках булінгу в колективах закладів освіти майже в рівних долях виступають як колеги, так і представники адміністрації закладів.

Кількість відповідей щодо відсутності випадків мобінгу в колективі відповідає раніше вказаній кількості у відповідях на інші запитання.

12. Якщо Ви стикалися з випадками мобінгу (цькування) на робочому місці (стосовно себе або колег), хто був у ролі агресора?

13. Якщо Ви стикалися з випадками мобінгу (цькування) на робочому місці (стосовно себе або колег), які його прояви Ви можете відзначити?

Найчастіші прояви мобінгу, якщо такі випадки траплялися в колективі, – це створення стосовно працівника напруженої, ворожої, образливої атмосфери (погрози, висміювання, наклепи, зневажливі зауваження, поведінка загрозливого, залякуючого, принизливого характеру та інші способи виведення працівника із психологічної рівноваги) – 15,89%, та безпідставне негативне виокремлення працівника з колективу або його ізоляція (незапрошення на зустрічі та наради, в яких працівник, відповідно до локальних нормативних актів та організаційно-розпорядчих актів має брати участь, перешкоджання виконанню ним своєї трудової функції, недопущення працівника на робоче місце, перенесення робочого місця в непристосовані для цього виду роботи місця) – 7,37%. Інші прояви мають кількісні показники в межах 5%. Кількість відповідей щодо відсутності випадків булінгу в колективі 67,79%. Група відповідей респондентів, які вагаються з відповіддю 11,16%, може вказувати на різноманітність проявів, які не запропоновані у варіантах відповідей.

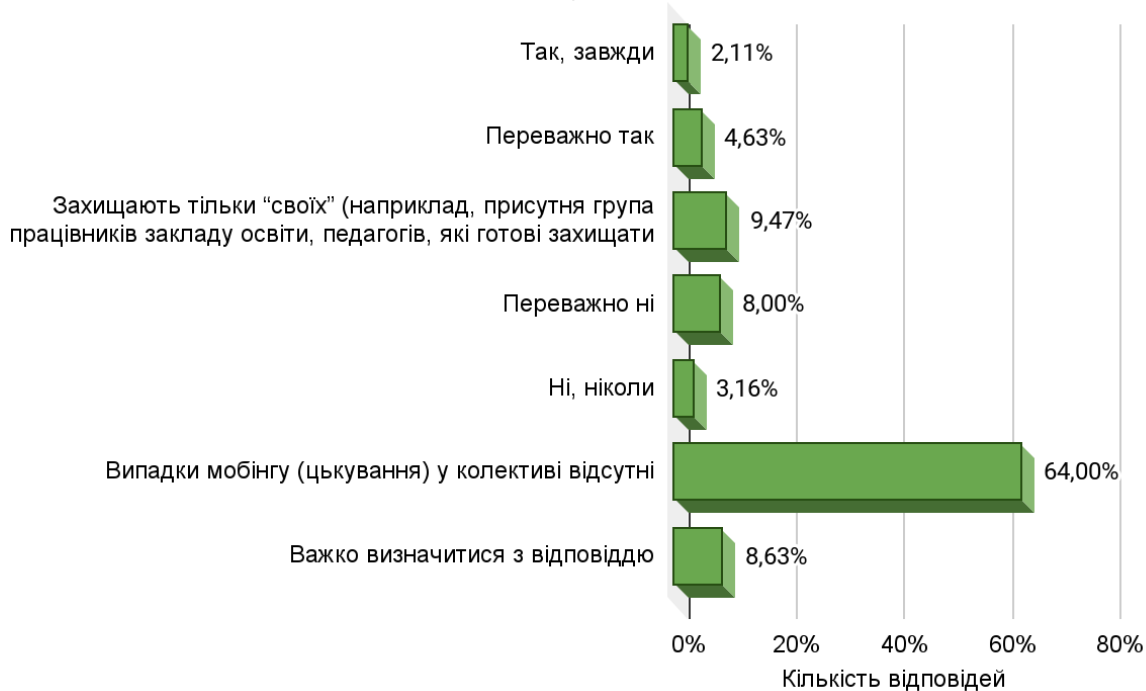
13. Якщо Ви стикалися з випадками мобінгу (цькування) на робочому місці (стосовно себе або колег), які його прояви Ви можете відзначити?

14. Якщо мобінг (цькування) відбувається у Вашому закладі освіти, чи стають колеги на захист жертви?

У випадках, коли мобінг трапляється на робочому місці, колеги захищають тільки “своїх” (наприклад, присутня група працівників закладу освіти, педагогів, які готові захищати тільки колег зі своєї групи спілкування, але не інших) – 9,47% (або майже завжди захищають 4,63% та 2,11%) або переважно не стають на захист жертви (8% та 3,16%).

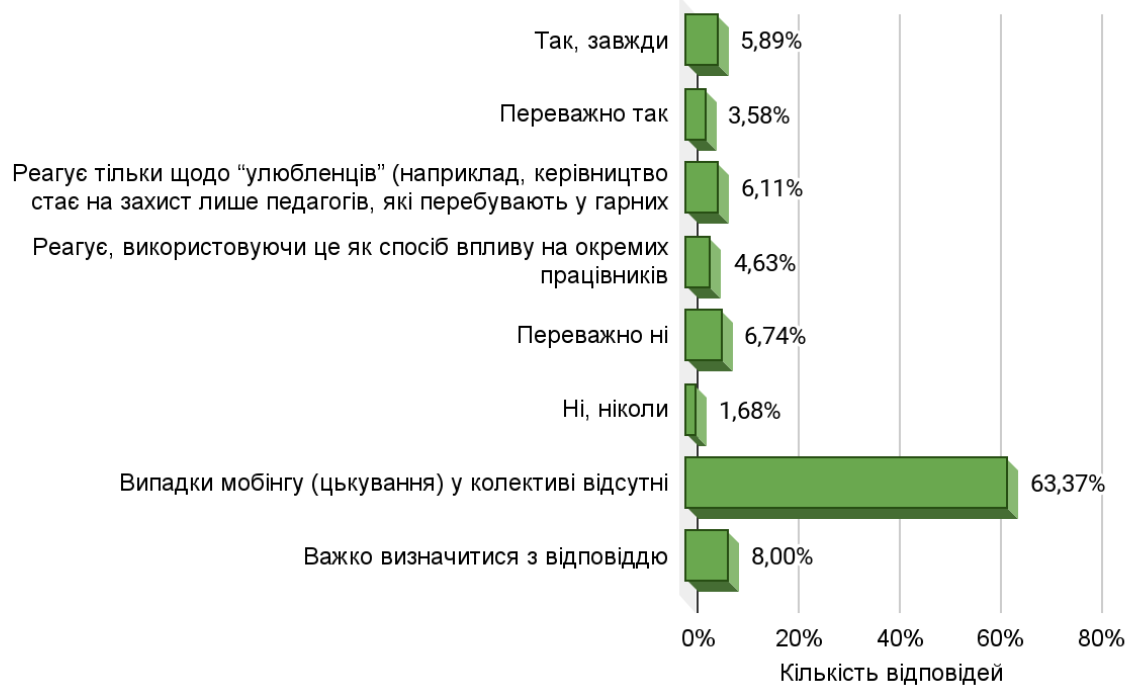
14. Якщо мобінг (цькування) відбувається у Вашому закладі освіти, чи стають колеги на захист жертви?

15. Якщо прояви мобінгу (цькування) мають місце у Вашому закладі освіти, чи реагує на це керівництво?

У випадках мобінгу в колективі керівництво закладу частіше завжди реагує на це 20,11%, але не завжди справедливо як би того хотіли респонденти. Але водночас 8,42% вказують на відсутність реакції. Майже стільки ж, 8% вагаються з відповіддю на це запитання, що може вказувати, наприклад на відсутність інформації щодо реакції керівництва на випадки мобінгу у колективі у респондентів.

15. Якщо прояви мобінгу (цькування) мають місце у Вашому закладі освіти, чи реагує на це керівництво?

16. Якщо стосовно Вас відбувається мобінг (цькування) на робочому місці, то за захистом своїх прав, Ви в першу чергу звернетесь до?

У випадку мобінгу на робочому місці за захистом своїх прав педагоги в першу чергу звернуться до безпосереднього керівника – 57,89%, інші запропоновані варіанти обрали від 11,16% до 20,63% відповідей, серед них і ті, що не вірять у справедливість в цьому запитанні -12,84% та ті, що вагаються з відповіддю (можливо теж через зневіру). Серед аутсайдерів для захисту прав опинилися служби управління персоналом та представники ЗМІ – сумарно менше за 5%.

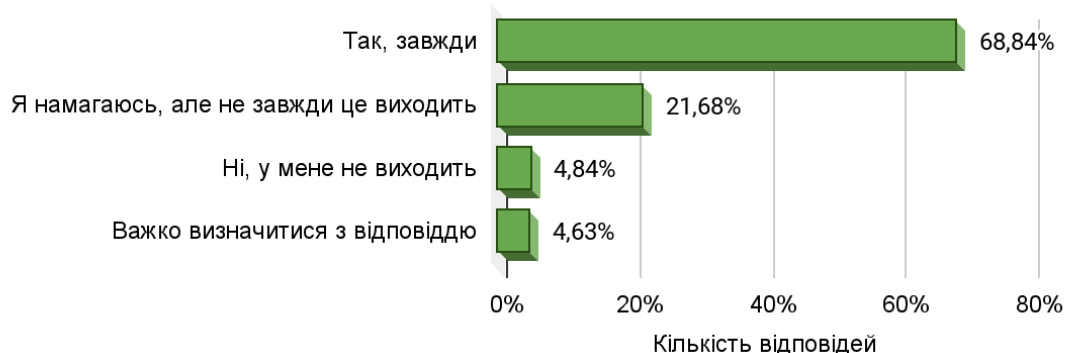
16. Якщо стосовно Вас відбувається мобінг (цькування) на робочому місці, то за захистом своїх прав, Ви в першу чергу звернетеся до?

17. Чи завжди Вам вдається, коли заходите в клас до дітей / коли починаєте заняття, опанувати себе та стримати свої негативні емоції (злість, смуток, незадоволення, розпач, страх тощо), якщо такі виникли після спілкування із колегами / адміністрацією?

Опанувати себе та стримати свої негативні емоції, що виникають після спілкування з колегами завжди можуть 68,84% педагогів, 21,6% намагаються це зробити, але не завжди результативно. Близько 5% признають, що це їм не вдається, так само близько 5% вагаються з відповіддю, що також може свідчити про безрезультативність опанування емоцій.

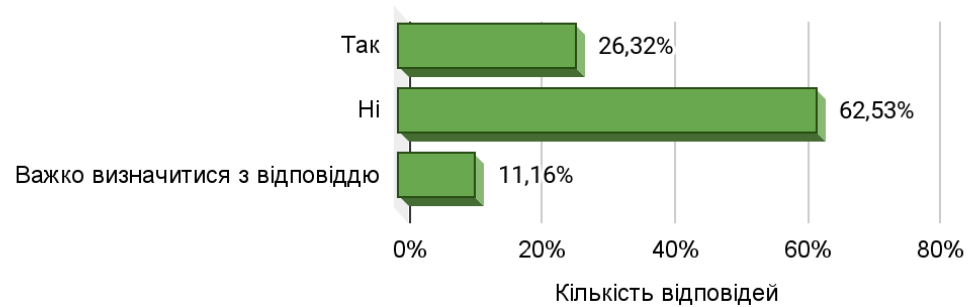
17. Чи завжди Вам вдається, коли заходите в клас до дітей / коли починаєте заняття, опанувати себе та стримати свої негативні емоції (злість, смуток, незадоволення, розпач, страх тощо), якщо такі виникли після спілкування із колегами / адміністрацією?

18. Чи є в класах, де Ви викладаєте діти, які Вас дратують?

Не мають у своїх класах дітей, які б їх дратували 62,53% педагогів, водночас 26,32% педагогів визнають, що такі діти є, вагаються з відповіддю 11,16%, що можна теж віднести до тих, що відповіли ствердно так.

18. Чи є в класах, де Ви викладаєте діти, які Вас дратують?

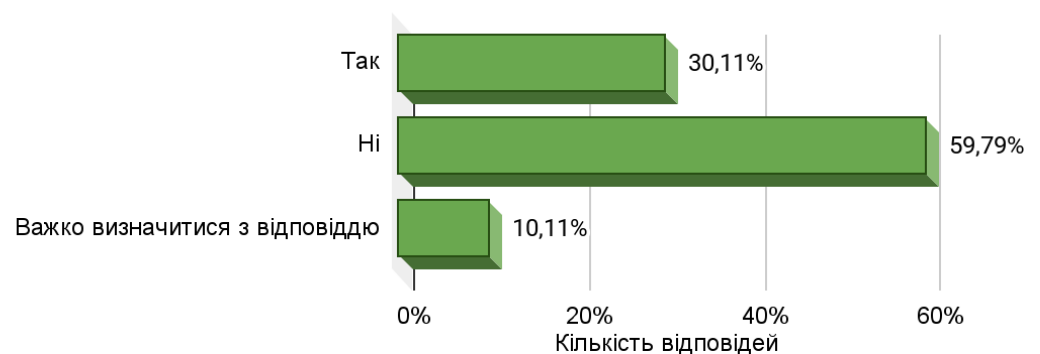

19. Чи є в класах, де Ви викладаєте «улюбленці» серед дітей?

Улюбленці серед учнів не мають 59,779% педагогів, водночас 30,11% стверджують, що такі в них є, вагаються з вибором відповіді 10,11%.

Кількісні показники відповідей на запитання про учнів, що дратують та "улюбленців" у класах викладання відрізняються в межах 3% відсотків, що свідчить про наявність емоційних зв'язків між педагогами та учнями у третини опитаних педагогів.

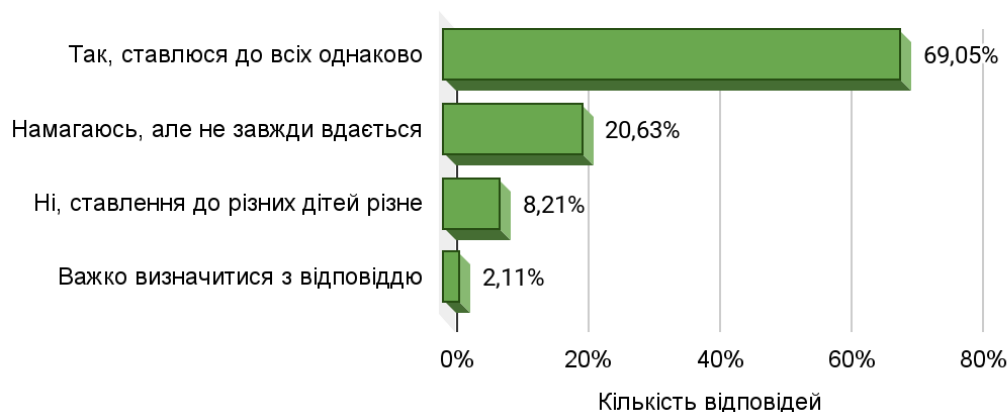
19. Чи є в класах, де Ви викладаєте «улюбленці» серед дітей?

20. Чи завжди Вам вдається ставитися однаково до всіх дітей, не виділяючи нікого?

Впевнені в тому, що ставляться до всіх дітей в класі однаково 69,05% педагогів, 20,63% намагаються, але не завжди результативно, водночас 8,21% визнають, що ставлення до всіх дітей є різним.

20. Чи завжди Вам вдається ставитися однаково до всіх дітей, не виділяючи нікого?

21. Як Ви вважаєте, чи може авторитарне, зверхнє, зневажливе ставлення педагога до деяких дітей спровокувати булінг в учнівському середовищі?

Повністю погоджуються, що зневажливе ставлення педагога до окремих дітей може спровокувати булінг в учнівському середовищі 32,42%, майже погоджуються – 44,21%. Заперечують цей зв'язок або вважають його скоріше відсутнім 15,9%, водночас є й такі, що вагаються з вибором відповіді – 7,58%.

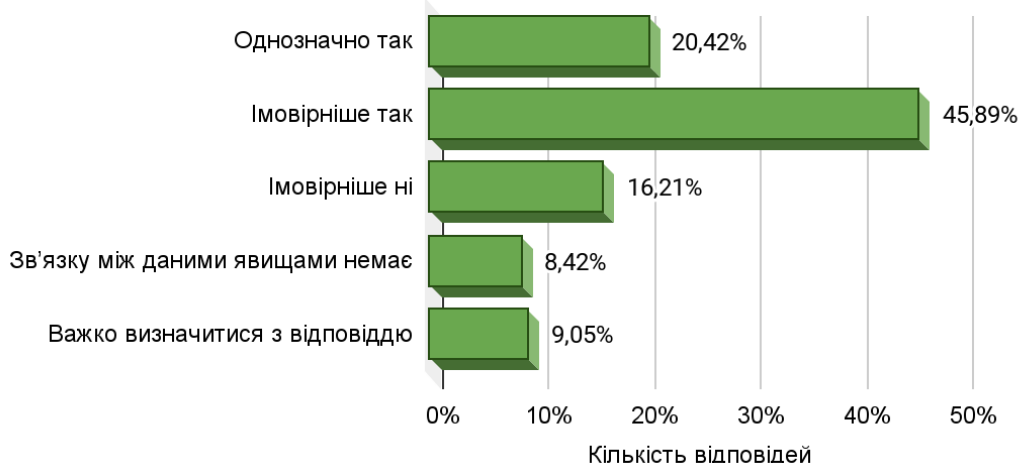
21. Як Ви вважаєте, чи може авторитарне, зверхнє, зневажливе ставлення педагога до деяких дітей спровокувати булінг в учнівському середовищі?

22. Як Ви вважаєте, чи може поблажливе ставлення педагога до деяких дітей спровокувати булінг в учнівському середовищі?

Повністю погоджуються, що поблажливе ставлення педагога до окремих дітей може спровокувати булінг в учнівському середовищі 20,42%, майже погоджуються – 45,89%. Заперечують цей зв'язок або вважають його скоріше відсутнім 24,63%, ті, що вагаються з вибором відповіді – 9,05%.

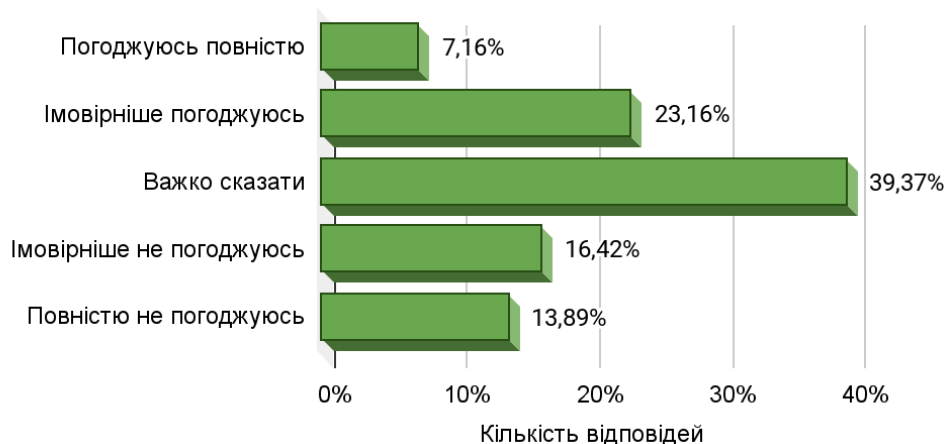
22. Як Ви вважаєте, чи може поблажливе ставлення педагога до деяких дітей спровокувати булінг в учнівському середовищі?

23. «Вчителі, які пережили або переживають зараз мобінг (цькування) з боку колег, більше за інших схильні піддавати йому дітей». Наскільки Ви погоджуєтесь із цим твердженням?

Думки вчителів, стосовно твердження, що «Вчителі, які пережили або переживають зараз мобінг (цькування) з боку колег, більше за інших схильні піддавати йому дітей» розділилися майже на три частини рівномірно: 30% погоджуються, 30% не погоджуються і 40% завагалися з обранням відповіді.

23. «Вчителі, які пережили або переживають зараз мобінг (цькування) з боку колег, більше за інших схильні піддавати йому дітей». Наскільки Ви погоджуєтесь із цим твердженням?

24. Чи існує, на Вашу думку, залежність між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та наявністю булінгу у дитячому колективі?

Залежність між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та наявністю булінгу у дитячому колективі вбачають однозначно 12,84% педагогів, припускають таку залежність 36,21%, заперечують таку залежність – 21,05%, та вважають такий зв'язок малоймовірним – 16%, завагалися з відповіддю – 13,89% педагогів.

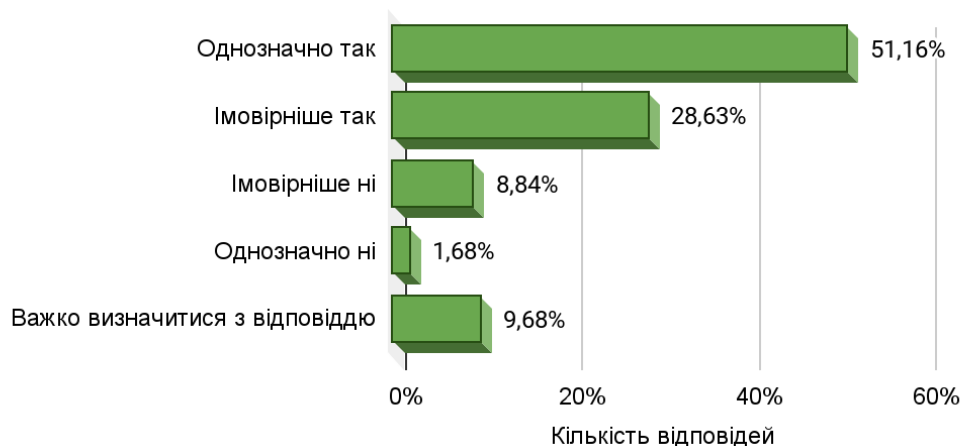
24. Чи існує, на Вашу думку, залежність між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та наявністю булінгу у дитячому колективі?

25. Чи можете Ви з упевненістю сказати, що у Вашому закладі освіти реалізується повною мірою один з ключових принципів педагогіки партнерства – «Повага до особистості»?

Один з ключових принципів педагогіки партнерства – «Повага до особистості» однозначно повною мірою реалізують за думкою педагогів лише 51,16%, трохи не впевнено з цим погоджуються ще 28,63%. Точно заперечують чи не погоджуються з цим 10,52%, приблизно стільки ж – 9,68% вагаються із вибором відповіді.

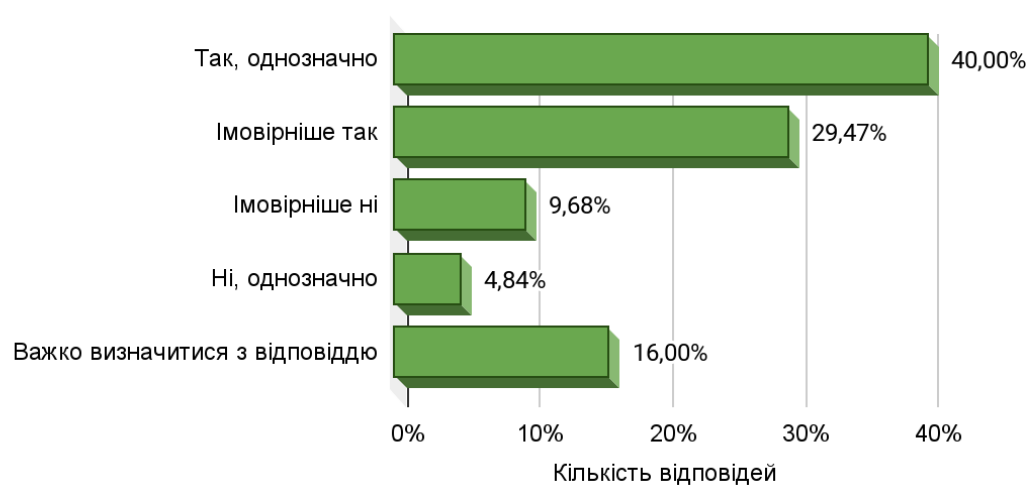
25. Чи можете Ви з упевненістю сказати, що у Вашому закладі освіти реалізується повною мірою один з ключових принципів педагогіки партнерства – «Повага до особистості»?

26. Чи можете Ви сказати, що Ви працюєте у найкращій школі у світі?

Однозначно свою школу вважають найкращою 40% педагогів, з деякими сумнівами з цим погоджуються ще 29,47%, однозначно так не вважають чи дуже сумніваються в цьому 14,52%, і вагаються із відповіддю 16% педагогів.

26. Чи можете Ви сказати, що Ви працюєте у найкращій школі у світі?

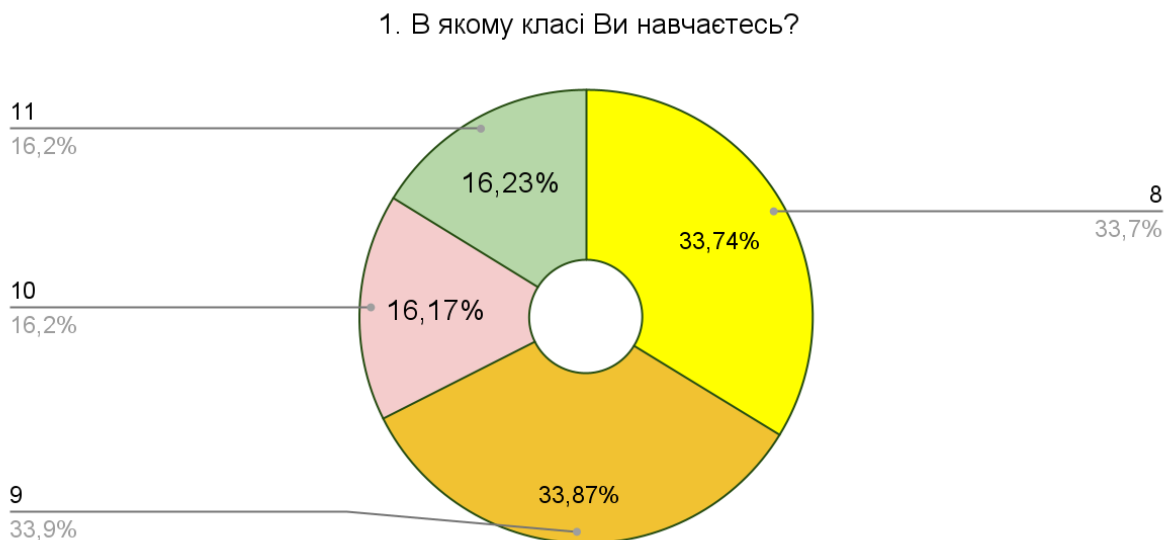

Результати анкетування учнів та учениць

В опитуванні взяли учні та учениць базової та старшої школи (8-11 класів) закладів освіти Запорізької області загальною кількістю респондентів 1565 осіб.

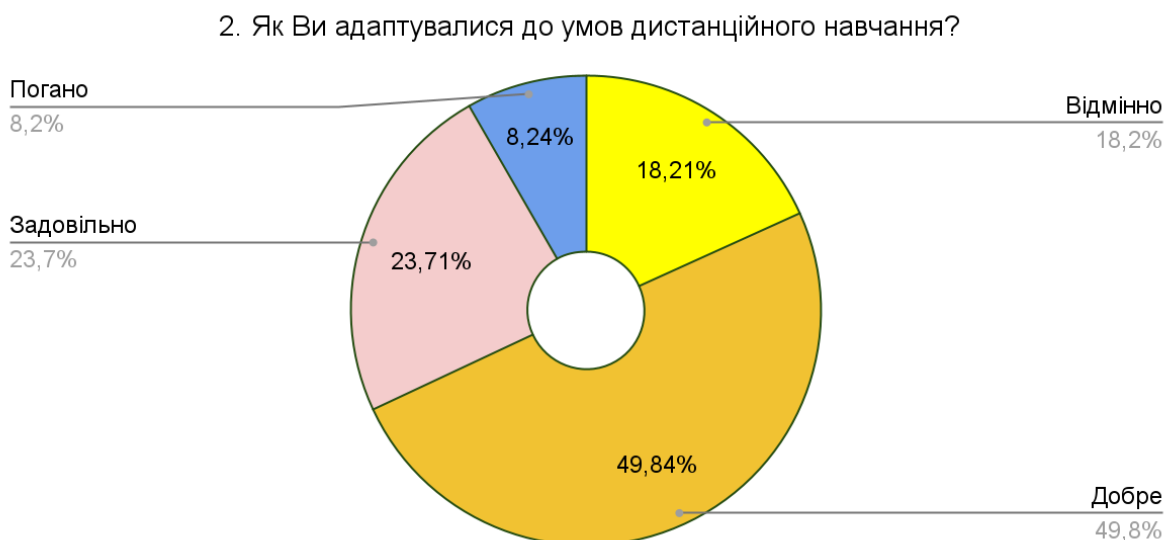
1. В якому класі Ви навчаєтесь?

Кількість учнів та учениць, які навчаються у 8-9 класах, є майже вдвічі більшою в порівнянні з 10-11 класами через пропорційну відповідність кількості таких класів представлених у вибірці закладів освіти дослідження.

2. Як Ви адаптувалися до умов дистанційного навчання?

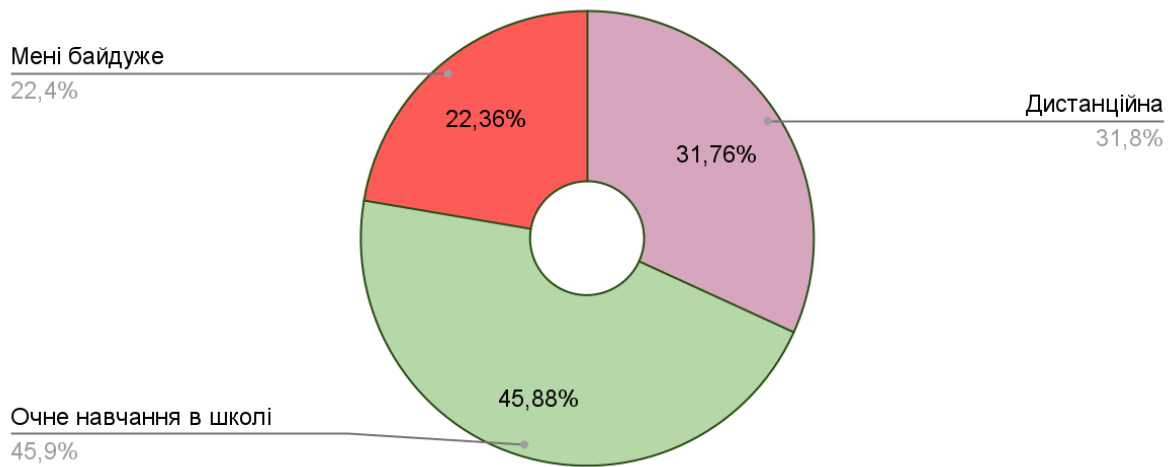
До умов дистанційного навчання більшість дітей адаптувалися добре – 49,84%, відмінно та задовільно майже вдвічі менше – 18,21% та 23,71% відповідно, і 8,24% погано.

3. Яка форма навчання Вам подобається більше?

Очна форма навчання подобається все ж таки більшості опитаних дітей – 45,88%, дистанційну вподобали майже третина опитаних – 31,76%, байдужість до форми навчання виявили 22,36%.

3. Яка форма навчання Вам подобається більше?

4. Дистанційне навчання для Вас це передусім:

Дистанційне навчання це насамперед можливість виконувати частину завдань у зручний час та у власному темпі для 83,07%, а ще можливість подовше поспати – 57,7%, для 42,65% – це перешкода для живого спілкування з однокласниками, для третини – 33,35% – позбавлення необхідності бути в класі, школі. Можливості зменшити спілкування з однокласниками та вчителями в дистанційному навчанні вбачають 12,27% та 10,35% дітей, і лише 6,78% – можливість довше бути за комп'ютером.

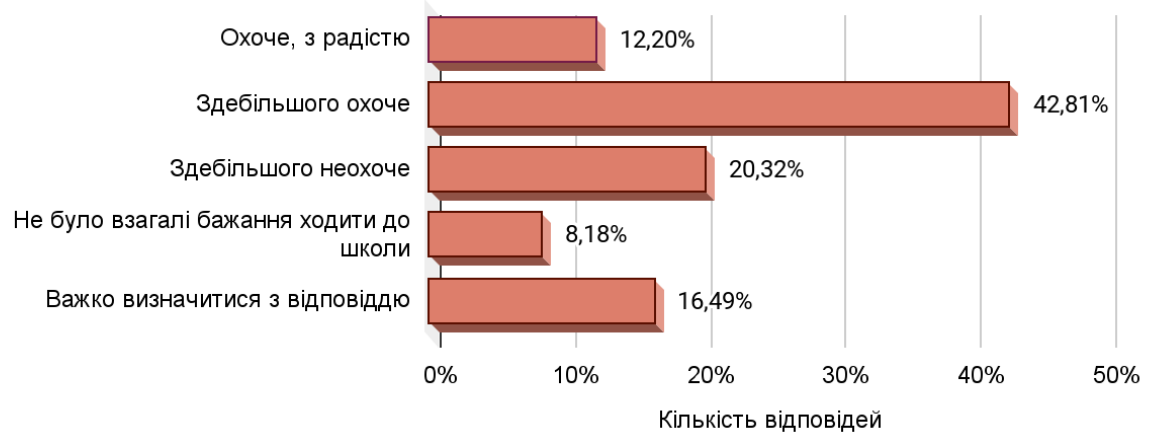
4. Дистанційне навчання для Вас це передусім:

5. З яким настроєм Ви зазвичай ходили до школи?

Більшість опитаних дітей зазвичай ходили до школи здебільшого охоче – 42,81% та 12,2% – охоче з радістю, п'ята частина – 20,32% – здебільшого неохоче. Водночас 8,18% дітей не малим бажання ходити до школи взагалі, а 16,49% учням важко було визначитися з відповіддю.

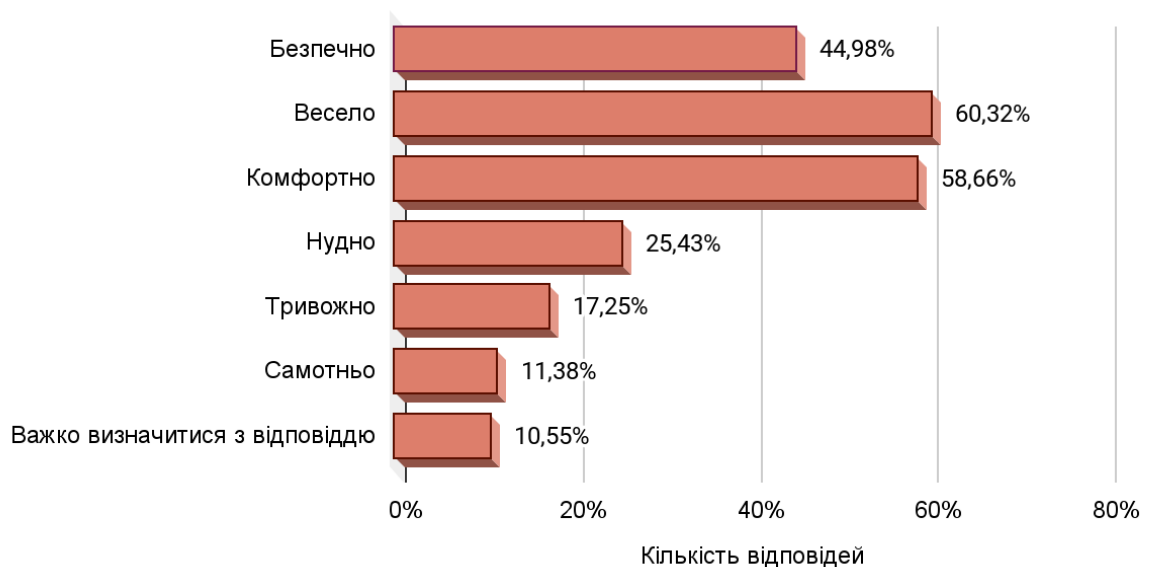
5. З яким настроєм Ви зазвичай ходили до школи?

6. Як Ви зазвичай почували себе в школі?

Зазвичай у школі учні почували себе весело – 60,32%, комфортно – 58,66% та безпечно – 44,98%, тобто весь спектр позитивних спогадів-емоцій відчувала більша частина опитаних. З негативного спектру спогадів про школу – нудно – 25,43%, тривожно – 17,25% та самотньо – 11,38%. До групи тих, кому важко визначитися відповіддю – 10,55%.

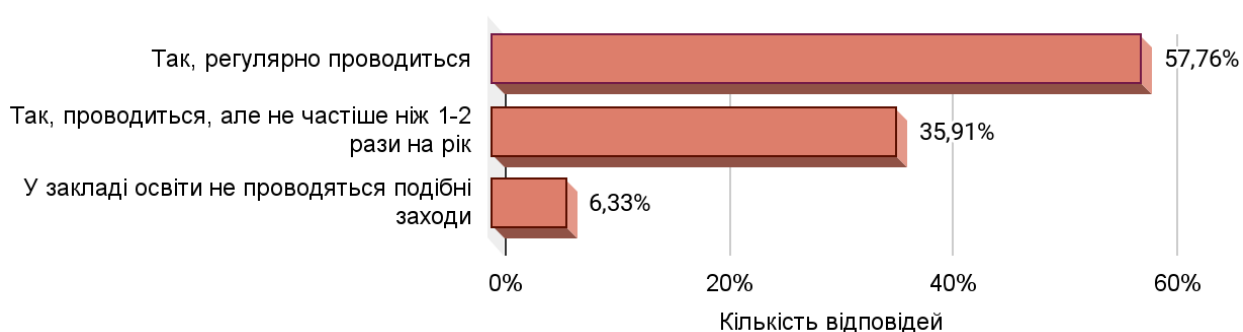
6. Як Ви зазвичай почували себе в школі?

7. Чи проводиться у закладі освіти навчання / інформаційно-просвітницька робота щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству / булінгу тощо?

Більшість учнів – 57,6% відповіли, що навчання / інформаційно-просвітницька робота щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству / булінгу проводиться регулярно, а 35,91% – проводиться не частіше ніж 1-2 рази на рік, водночас 6,33% відповіли, що такі заходи у закладі освіти не проводяться.

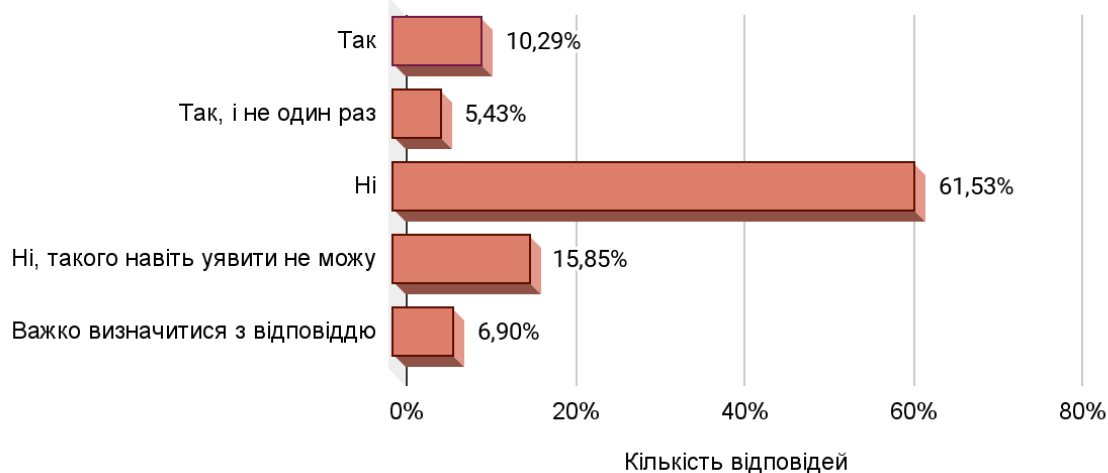
7. Чи проводиться у закладі освіти навчання / інформаційно - просвітницька робота щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству / булінгу тощо?

8. Чи були Ви коли-небудь свідком сварки / конфлікту між вчителями?

Свідками сварок чи конфліктів між вчителями ніколи не були 61,53% учнів, 15,85% навіть не можуть собі таке уявити. Водночас 10,29% були свідками таких конфліктів, а 5,43% були й неодноразово.

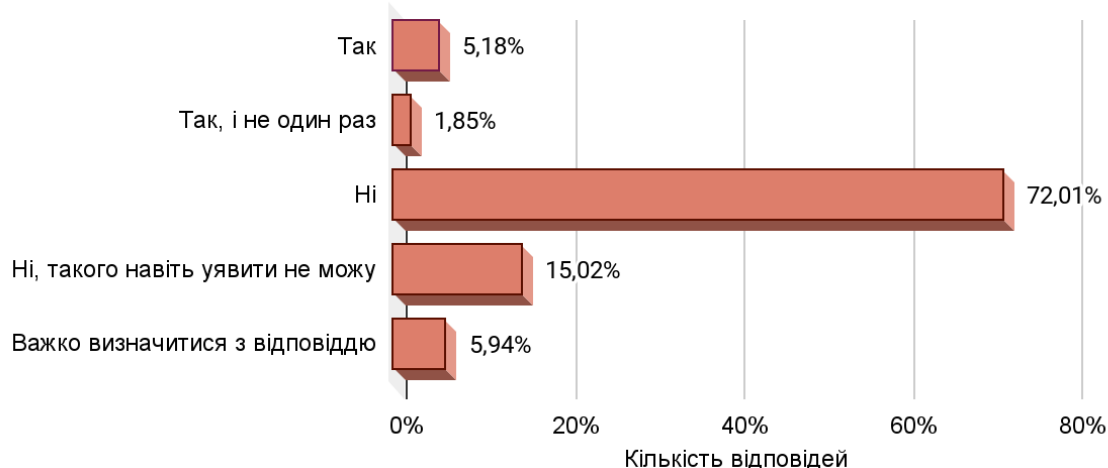
8. Чи були Ви коли-небудь свідком сварки / конфлікту між вчителями?

9. Чи були Ви коли-небудь свідком сварки / конфлікту між адміністрацією закладу та вчителем?

Ніколи не були свідками конфліктів між вчителями та адміністрацією закладу більша частина учнів – 72,01%, причому 15,02% навіть не можуть такого уявити. Стверджують, що були свідками таких конфліктів 5,18%, а 1,85% так і не один раз.

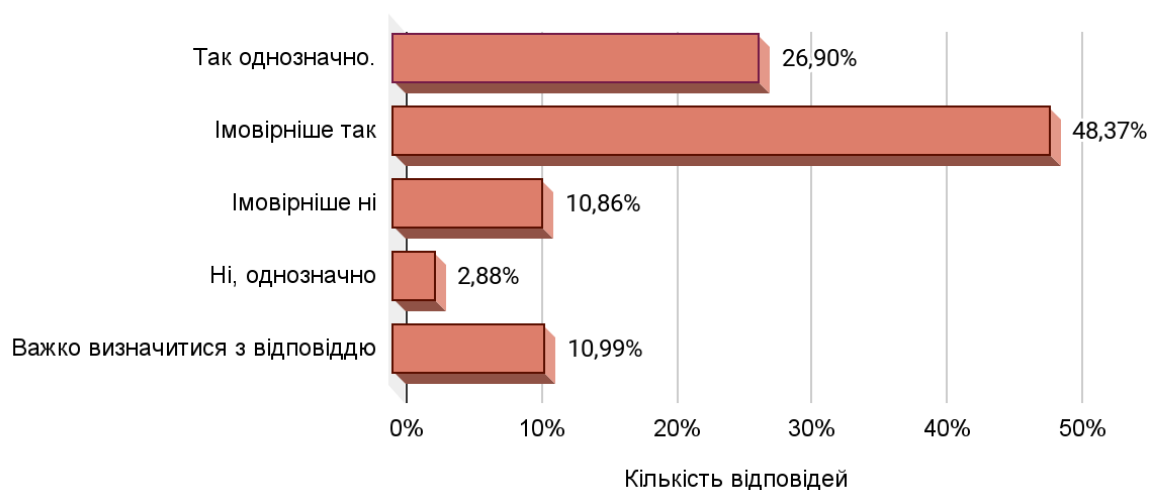
9. Чи були Ви коли-небудь свідком сварки / конфлікту між адміністрацією закладу та вчителем?

10. Як Ви вважаєте, чи завжди вчителі Вашої школи поважають один одного?

Вважають, що ймовірніше вчителі школи завжди поважають один одного 48,37%, однозначно так – 26,9%, а припускають що не поважають – 10,86% і впевнено ні – 2,88%.

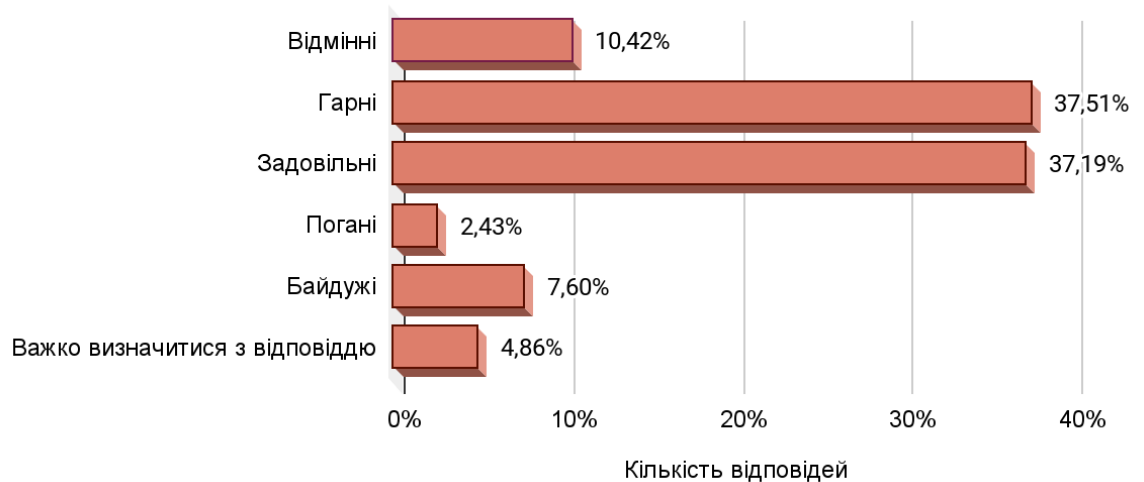
10. Як Ви вважаєте, чи завжди вчителі Вашої школи поважають один одного?

11. Які стосунки у Вас склалися з більшістю вчителів?

В більшості опитаних учнів склалися добрі – 37,51% чи задовільні відносини з більшістю вчителів – 37,19%, відмінними такі відносини вважають 10,42%. Водночас байдужими такі відносини вважають 7,6% опитаних і 2,43% поганими.

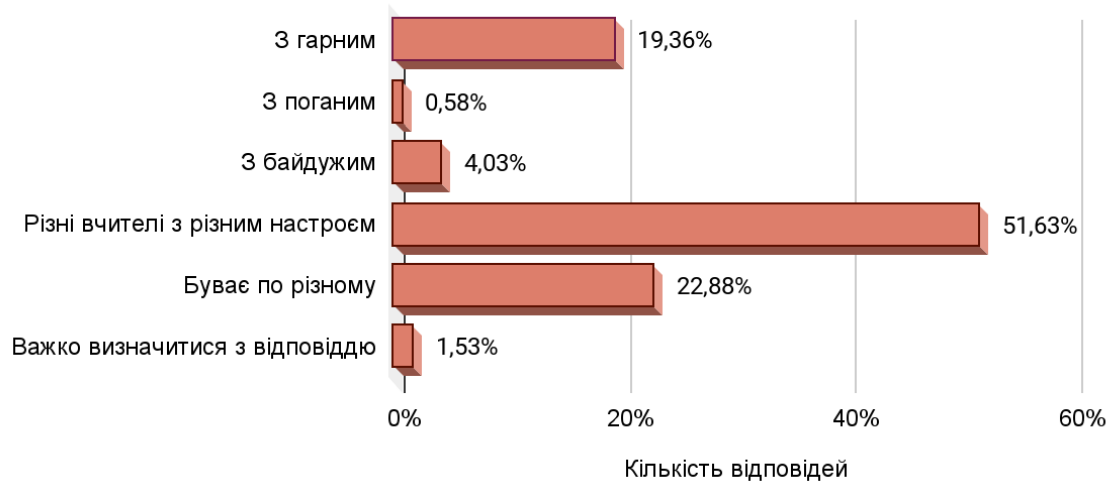
11. Які стосунки у Вас склалися з більшістю вчителів?

12. З яким настроєм, на Вашу думку, вчителі зазвичай розпочинають урок?

Що різні вчителі зазвичай розпочинають урок з різним настроєм відповіли 51,63% опитаних учнів, 22,88% вважають, що буває по різному, гарний настрій у вчителів відмітили 19,36%, а поганий та байдужий – менше ніж 5% разом.

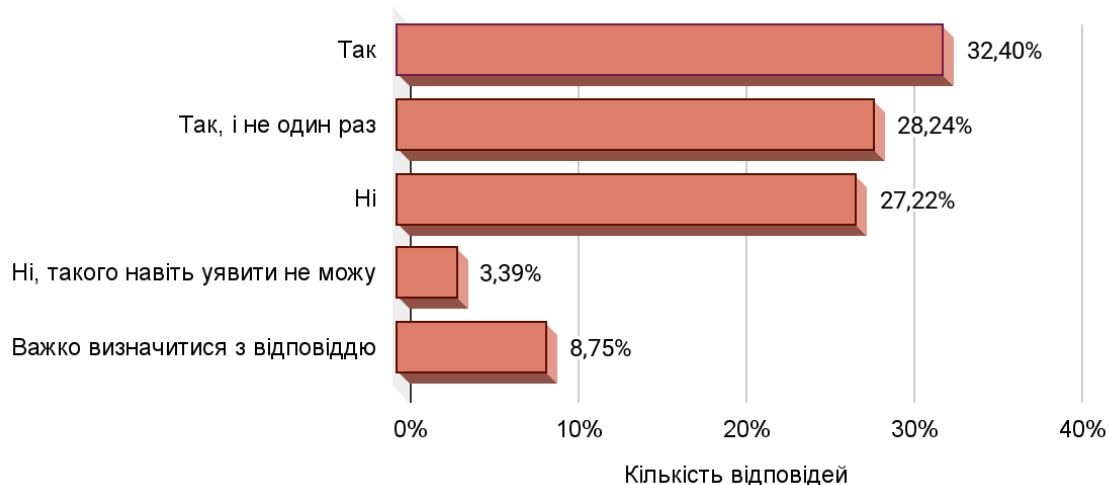
12. З яким настроєм, на Вашу думку, вчителі зазвичай розпочинають урок?

13. Чи були Ви коли-небудь свідком того, що вчителі використовували агресивний тон у спілкуванні з дітьми?

Третина учнів були свідком того, що вчителі використовували агресивний тон у спілкуванні з дітьми – 32,4%, ще майже третина були свідками такого спілкування не один раз, ще майже третина ніколи такого не спостерігали – 27,22% та навіть не можуть такого уявити – 3,39%.

13. Чи були Ви коли-небудь свідком того, що вчителі використовували агресивний тон у спілкуванні з дітьми?

14. Чи можете Ви сказати, що у Вашій школі вчителі завжди поважають дітей?

Майже половина опитаних учнів вважають що імовірно в їхній школі вчителі завжди поважають дітей – 44,09%, п'ята частина в цьому впевнені – 20,89%, але 15,4% припускають що не завжди поважають та 6,13%, що точно не поважають.

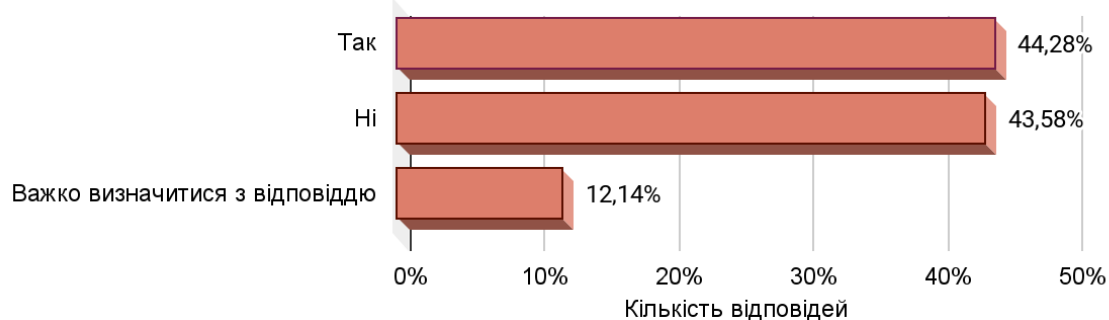
14. Чи можете Ви сказати, що у Вашій школі вчителі завжди поважають дітей?

15. Чи були Ви колись свідком булінгу у школі?

Свідками булінгу та тими, хто ніколи свідком булінгу не був майже однакова кількість опитаних учнів – 44,28% та 43,58% відповідно.

15. Чи були Ви колись свідком булінгу у школі?

16. Якщо Ви колись були свідком булінгу у школі, то хто чинив насильство?

Більшість опитаних учнів відмітили, що вони не були свідками булінгу – 43,96%, причому у вільних висловлюваннях 3,9% також переважає повідомлення про відсутність булінгу. Серед тих, хто чинив булінг у школі, найбільше учнів відмітили однокласників – 35,4 та інших учнів школи – 28,24%, учителів серед агресорів відмітили 10,67% учнів.

Серед іншого – 3,9%, більшість вказали на те, що не були свідками булінгу, але поодинокі вказувалися випадки у попередніх закладах освіти та "конфлікти без фізичного насилля".

16. Якщо Ви колись були свідком булінгу у школі, то хто чинив насильство?

17. Якщо Ви колись були свідком булінгу у школі, то стосовно кого було насильство?

Більша частина відповідей – 42,14% учнів стверджують, що не були свідками булінгу, в той самий час третина – 34,19% вказали на жертв булінгу серед однокласників та ще майже третина – 27,22% – інших учнів школи, стосовно інших дорослих сумарно менше ніж 10% відповідей, не визначилися з відповіддю 14,26%.

Серед іншого – 4,22%, було відмічено, що булінг стосувався безпосередньо респондента, або навпаки, що з ними такого не траплялося, хоча такий варіант відповіді надавався як окремий, або траплялися випадки які респонденти не відносять до булінгу, а виділяють "сварки" та "травлю" "без фізичного насилля".

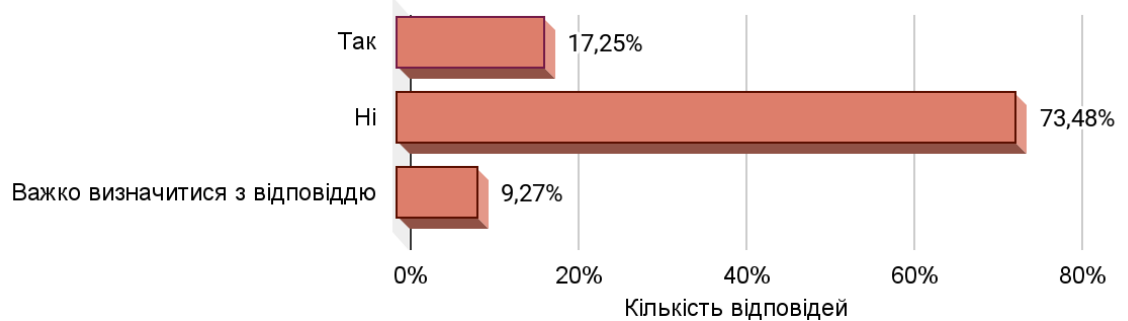
17. Якщо Ви колись були свідком булінгу у школі, то стосовно кого було насильство?

18. Чи відчували Ви себе колись жертвою булінгу у школі?

Більшість опитаних – 73,48% учнів ніколи не відчували себе жертвами булінгу у школі, а от 17,25% відповіли ствердно так.

18. Чи відчували Ви себе колись жертвою булінгу у школі?

19. Якщо Ви відчували себе колись жертвою булінгу у школі, то хто чинив насильство?

Більшість учнів – 61,53% відповіли, що з ними булінгу не траплялося. Серед агресорів, що чинили насильство у школі над респондентами 17,51% відмітили власних однокласників та інших учнів школи 7,35%, учителів та інші дотичні до школи дорослі – 12%.

Серед іншого – 4,98%, найбільше відповідей, що такого з ними не відбувалося, поодинокі відповіді знову виділяли "легкі" форми та невпевненість у вірній термінології.

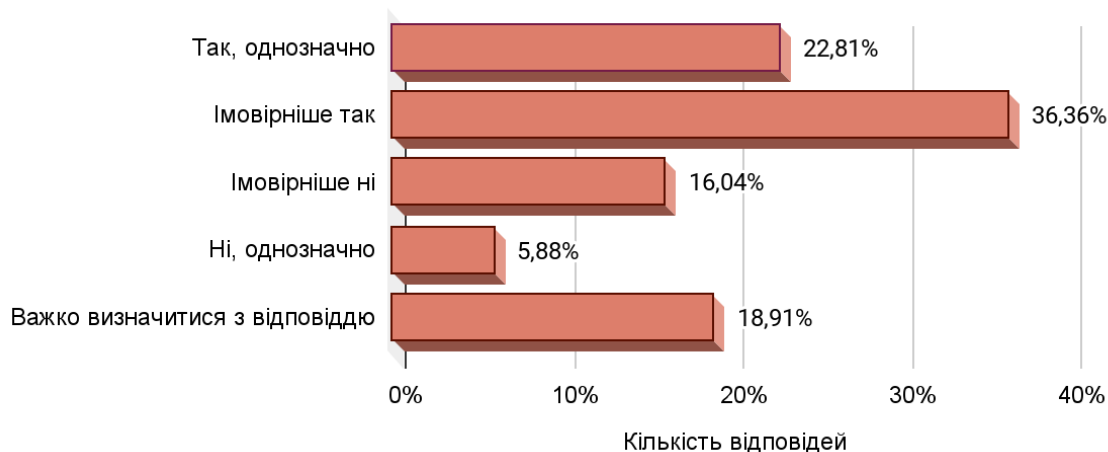
19. Якщо Ви відчували себе колись жертвою булінгу у школі, то хто чинив насильство?

20. Чи відчуваєте Ви приналежність до шкільної спільноти?

Відчувають приналежність до шкільної спільноти імовірно так – 36,36%, однозначно так – 22,81%, імовірно ні – 16,04% та однозначно ні – 5,88%, і майже п'ята частина – 18,91% не визначилися із вибором відповіді.

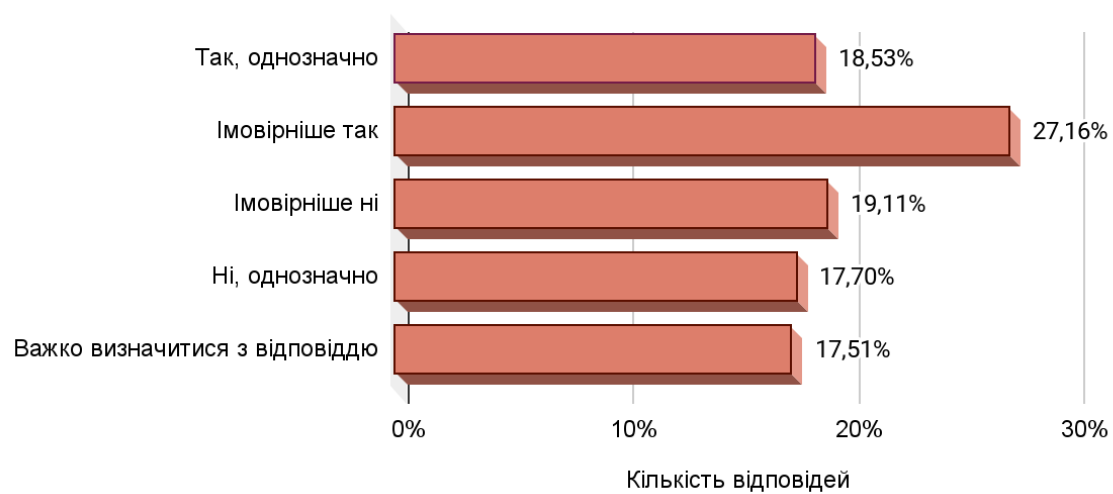
20. Чи відчуваєте Ви приналежність до шкільної спільноти?

21. Чи можете Ви сказати, що Ви навчаєтесь у найкращій школі у світі?

Більшість опитаних вважають свою школу імовірно найкращою у світі – 27,16% або однозначно найкращою – 18,53%, водночас свою школу не вважають найкращою більше третини опитаних учнів (19,11% та 17,7).

21. Чи можете Ви сказати, що Ви навчаєтесь у найкращій школі у світі?

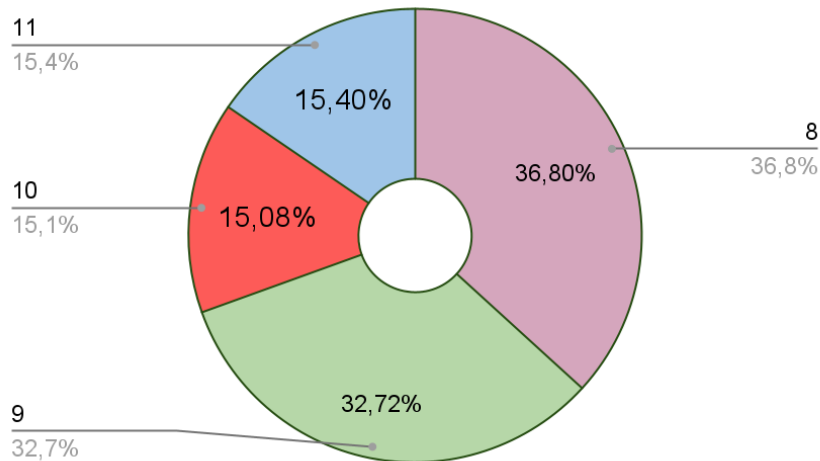
Результати анкетування батьків учнів

В опитуванні взяли участь батьки учнів базової та старшої школи закладів освіти Запорізької області загальною кількістю респондентів 1916 осіб.

1. В якому класі навчається Ваша дитина?

Кількість батьків, діти яких навчаються у 8 та 9 класі, є більшою майже вдвічі у порівнянні з 10-11 класами через пропорційну відповідність кількості таких класів представлених у вибірці закладів освіти дослідження.

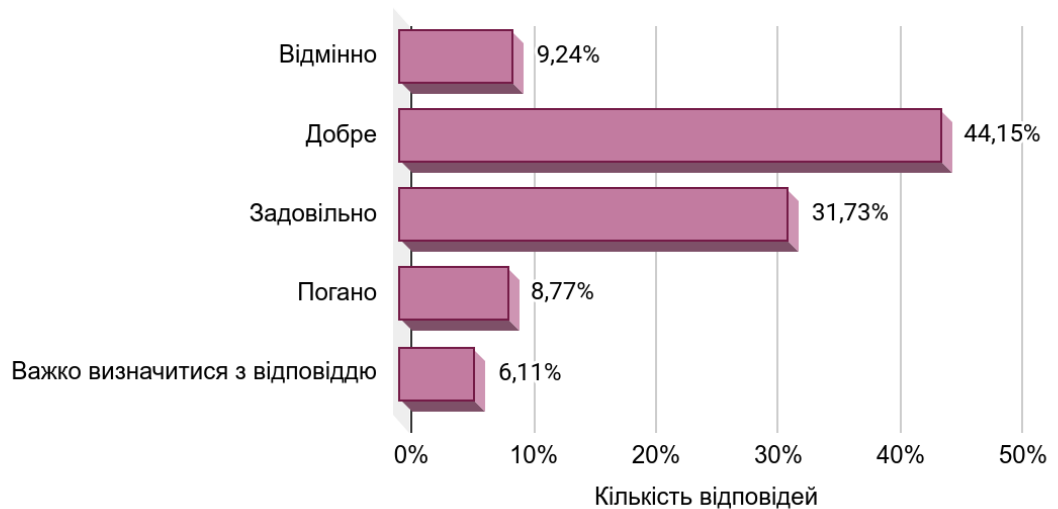
1. В якому класі навчається Ваша дитина?

2. Як, на Вашу думку, Ваша дитина адаптувалась до умов дистанційного навчання?

Діти по-різному адаптувалися до умов дистанційного навчання, найбільше батьків оцінюють таку адаптацію добре – 44,15% або задовільно – 31,73%, майже однакова кількість оцінює цей процес відмінно – 9,24% та погано – 8,77%, є також ті, що не визначилися з вибором серед запропонованих відповідей – 6,11%.

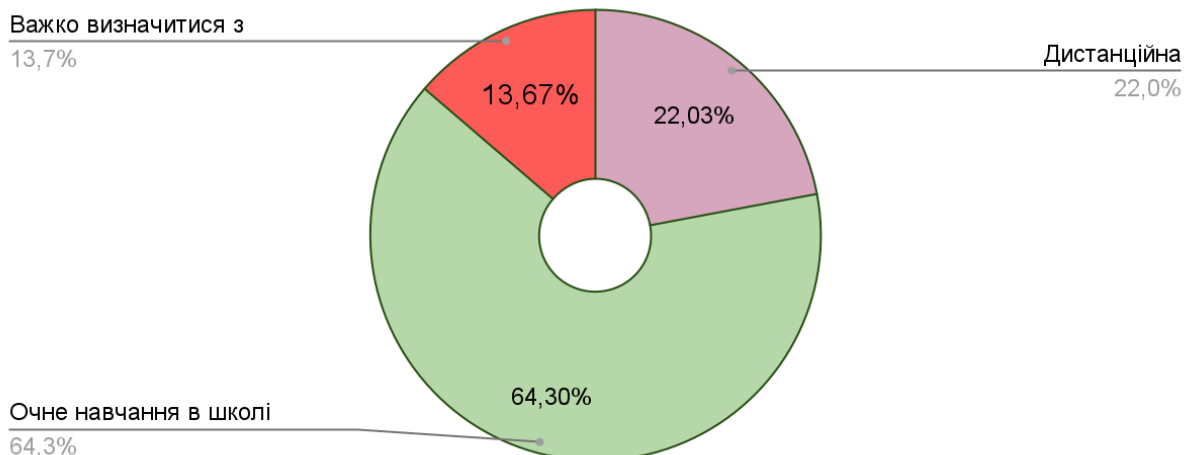
2. Як, на Вашу думку, Ваша дитина адаптувалась до умов дистанційного навчання?

3. Яка, на Вашу думку, форма навчання більше подобається Вашій дитині?

Більшість батьків вважають, що їхнім дітям більше подобається очна форма навчання в школі – 64,3%, вподобали дистанційну форму навчання на думку батьків – 22,03% і 13,67% батьків не змогли визначитися з відповіддю.

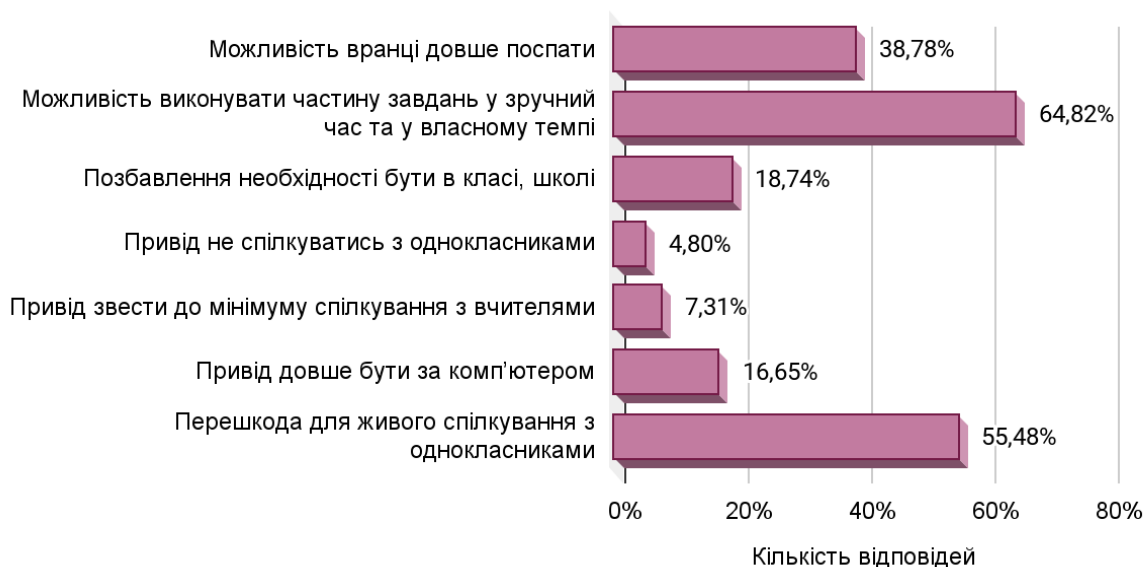
3. Яка, на Вашу думку, форма навчання більше подобається Вашій дитині?

4. На Вашу думку, дистанційне навчання для Вашої дитини це насамперед:

На думку більшості батьків – 64,82%, дистанційна освіта для дітей – це насамперед можливість виконувати частину завдань у зручний час у власному темпі, трохи менше – 55,48% вважають це перешкодою для живого спілкування з однокласниками, 38,78% – що це можливість вранці довше спати, позбавлення необхідності бути в школі та привід довше бути за комп'ютером – майже однакова кількість відповідей – 18,74% та 16,65% відповідно, привід не спілкуватись з однокласниками та вчителями – 12,3%.

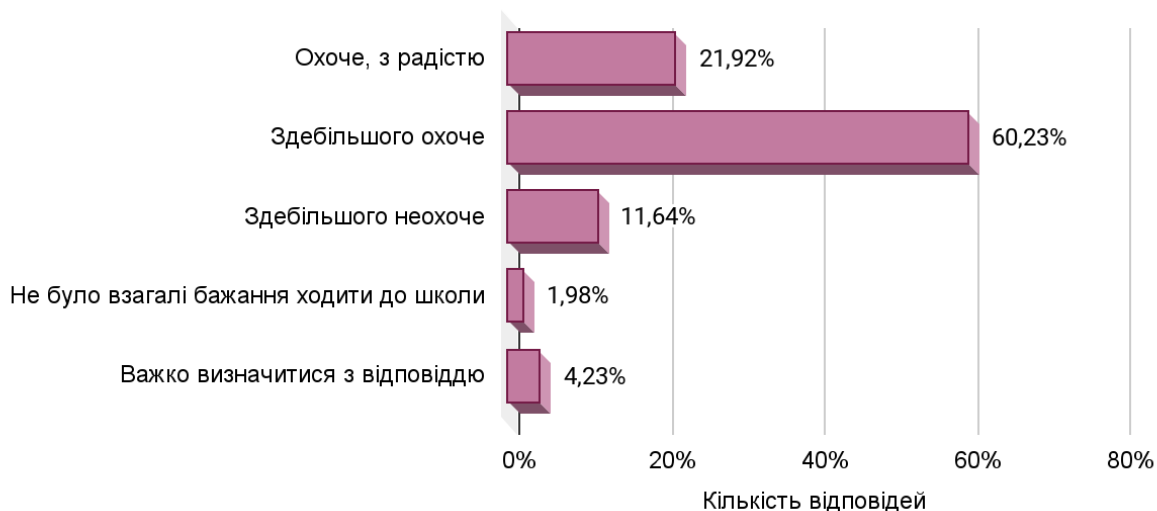
4. На Вашу думку, дистанційне навчання для Вашої дитини це насамперед:

5. З яким настроєм, зазвичай, Ваша дитина ходила до школи?

Діти до школи ходили зазвичай здебільшого охоче – 60,23%, або навіть охоче із радістю – 21,92%, тільки 11,64% батьків обрала варіант неохоче та 1,98% – взагалі без бажання ходити до школи.

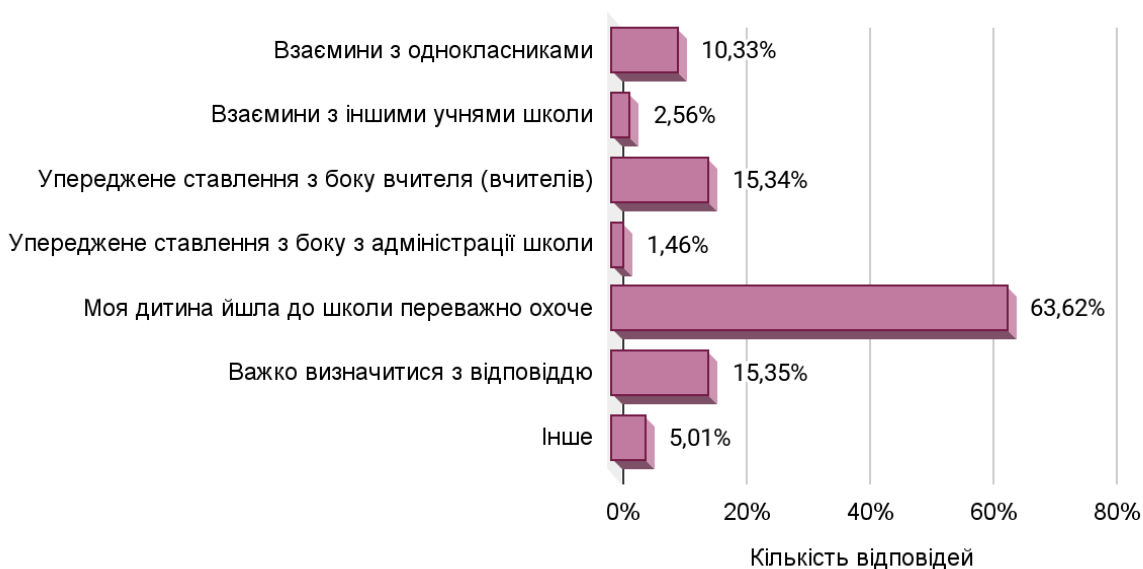
5. З яким настроєм, зазвичай, Ваша дитина ходила до школи?

6. Якщо Ваша дитина неохоче йшла до школи, то з чим Ви це здебільшого пов'язуєте?

Більшість батьків вважають, що до школи їхня дитина ходить здебільшого охоче – 63,62%. За думкою батьків, діти яких неохоче ходили до школи, здебільшого це відбувалось через упереджене ставлення з боку вчителів – 15,34%, трохи менше – 10,33% через взаємини з однокласниками та іншими учнями школи, водночас 15,35% не змогли визначитися з відповіддю на це запитання. Серед іншого – 5,01%, більшість вказувала на лінощі та недоліки раннього підйому, втому та проблеми зі здоров'ям, нецікаві заняття, але деякі також вказували на булінг з боку викладачів чи учнів, "відсутність дружньої атмосфери".

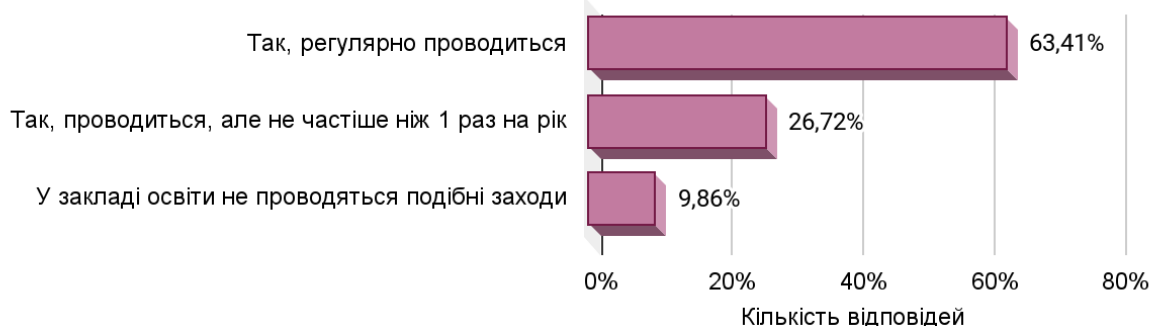
6. Якщо Ваша дитина неохоче йшла до школи, то з чим Ви це здебільшого пов'язуєте?

7. Чи проводиться у закладі освіти інформаційно-просвітницька робота з батьками щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству / булінгу (цькування) тощо?

З відповідей батьків більшість підтверджують, що інформаційно-просвітницька робота з батьками щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству / булінгу (цькування) проводиться регулярно – 63,41%, або не частіше ніж 1-2 рази на рік – 26,72%, на те, що такі заходи не відбуваються вказали 9,86% батьків.

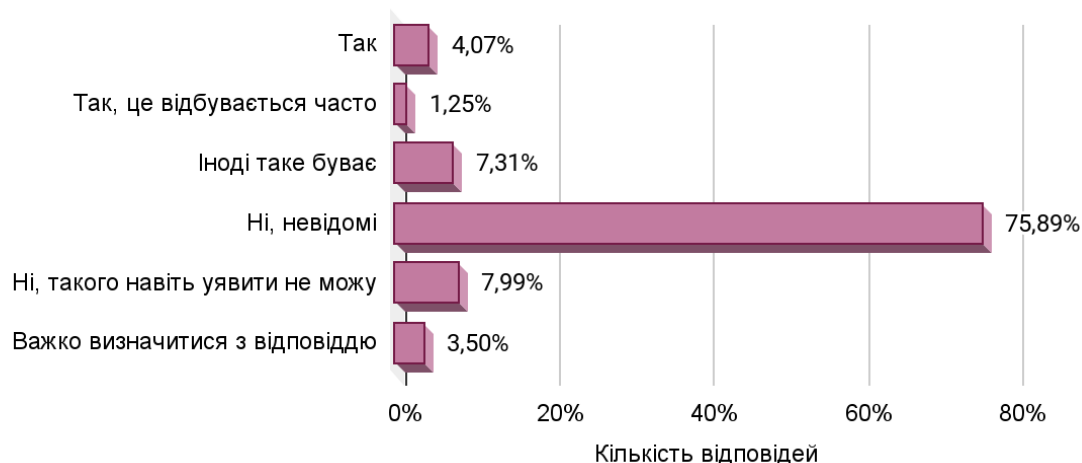
7. Чи проводиться у закладі освіти інформаційно - просвітницька з батьками робота щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству / булінгу (цькування) тощо?

8. Чи відомі Вам випадки конфліктів / сварок між вчителями школи, в якій навчається Ваша дитина?

Більшості батьків – 75,89% не відомо про випадки конфліктів / сварок між вчителями школи, в якій навчається їхня дитина, 7,99% навіть важко таке уявити, а от 12,65% вказують на те, що такі випадки їм відомі.

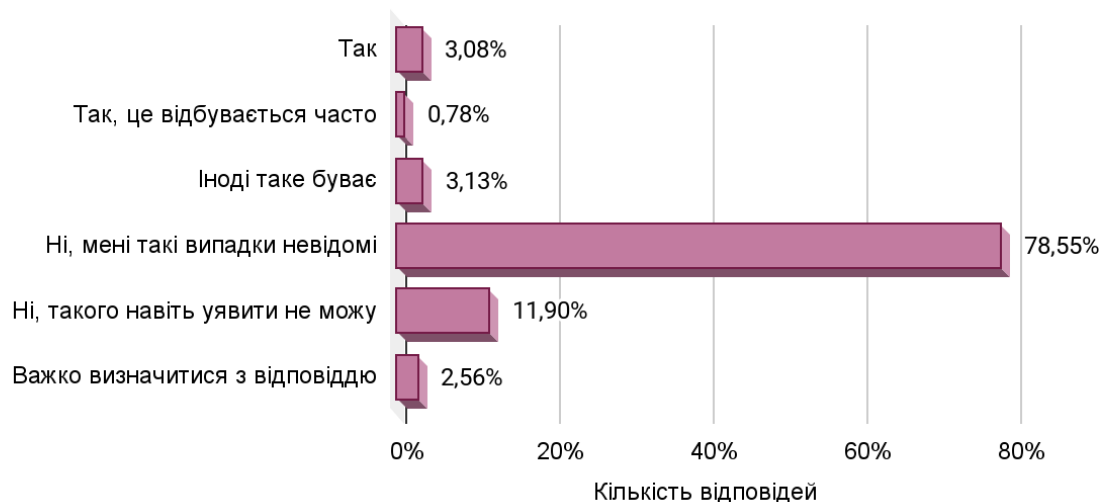
8. Чи відомі Вам випадки конфліктів / сварок між вчителями школи, в якій навчається Ваша дитина?

9. Чи чули Ви колись образливі слова одного вчителя на адресу іншого вчителя?

Більшість батьків – 78,55% ніколи не чули образливі слова одного вчителя на адресу іншого вчителя, 11,9% навіть важко таке уявити, а от 7% вказують на те, що таке вони чули.

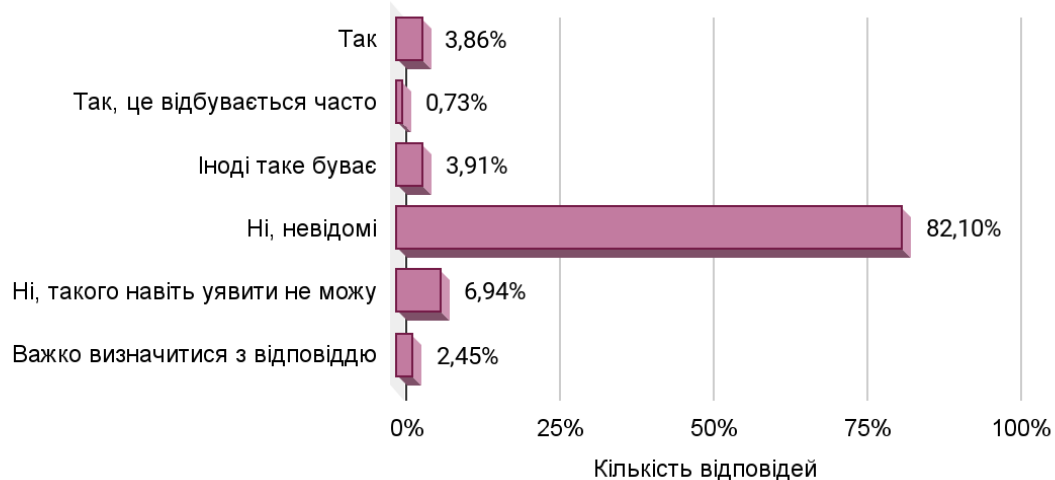
9. Чи чули Ви колись образливі слова одного вчителя на адресу іншого вчителя?

10. Чи відомі Вам випадки конфліктів / сварок між адміністрацією закладу та вчителем / вчителями?

Більшості батьків – 82,1% не відомо про випадки конфліктів / сварок між адміністрацією закладу та вчителем / вчителями школи, в якій навчається їхня дитина, 6,94% навіть важко таке уявити, а от 8,5% вказують на те, що такі випадки їм відомі.

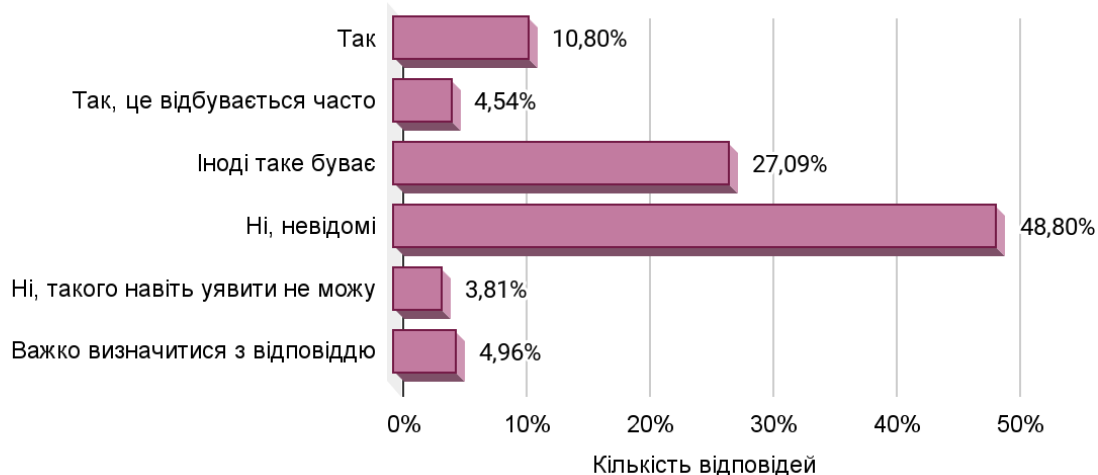
10. Чи відомі Вам випадки конфліктів / сварок між адміністрацією закладу та вчителем / вчителями?

11. Чи відомі Вам випадки того, що вчителі використовували агресивний тон спілкування з дітьми?

Значній кількості батьків – 48,8% не відомо про випадки щодо використання агресивного тону спілкування з дітьми, 3,81% не можуть таке уявити, а от 42,43% вказують на те, що такі випадки їм відомі, а це трохи менше половини відповідей.

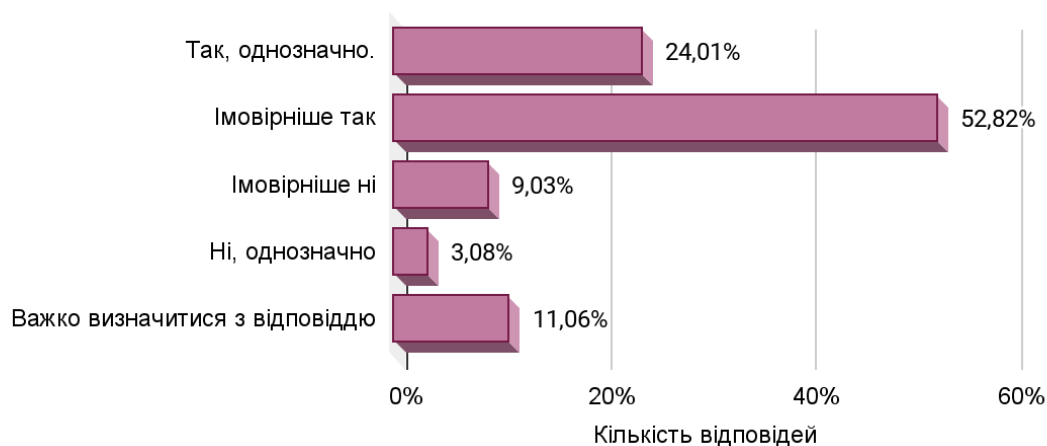
11. Чи відомі Вам випадки того, що вчителі використовували агресивний тон спілкування з дітьми?

12. Чи можете Ви сказати що у школі, в якій навчається Ваша дитина, вчителі завжди поважають дітей?

Більшість батьків – 76,83% можуть сказати, що у школі, в якій навчається їхня дитина, вчителі завжди поважають дітей, але 12,11% не погоджуються з цією тезою.

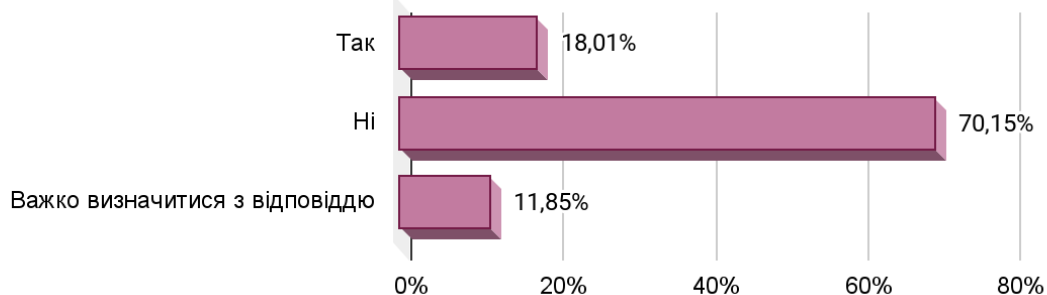
12. Чи можете Ви сказати що у школі, в якій навчається Ваша дитина, вчителі завжди поважають дітей?

13. Чи відомо Вам про випадки булінгу (цькування) у класі, де навчається Ваша дитина?

Більшості батьків – 70,15% не відомо про випадки булінгу (цькування) у класі, де навчається їхня дитина, водночас 18,01% вказали, що про такі випадки їм відомо.

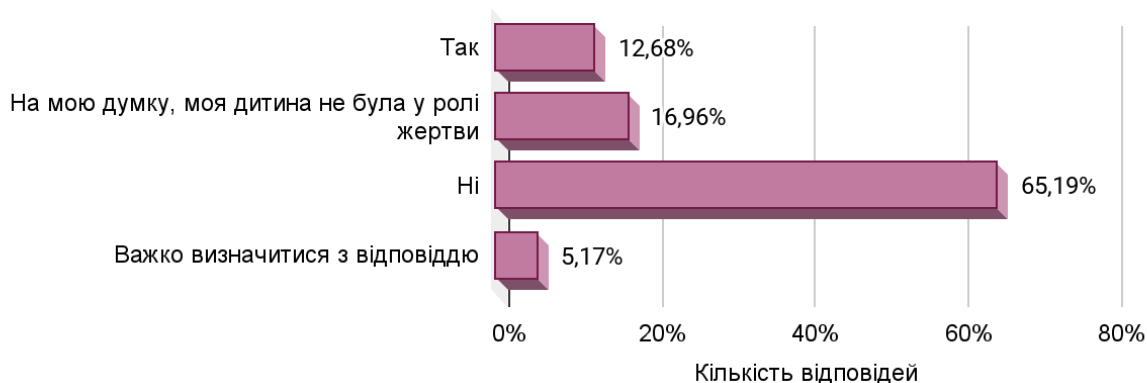
13. Чи відомо Вам про випадки булінгу (цькування) у класі, де навчається Ваша дитина?

14. Чи була Ваша дитина коли-небудь жертвою булінгу (цькування)?

Більшість батьків – 65,19% впевнені в тому, що їхня дитина не була жертвою булінгу, 16,89% думають, що не була, а 12,68% стверджують, що була.

14. Чи була Ваша дитина коли-небудь жертвою булінгу (цькування)?

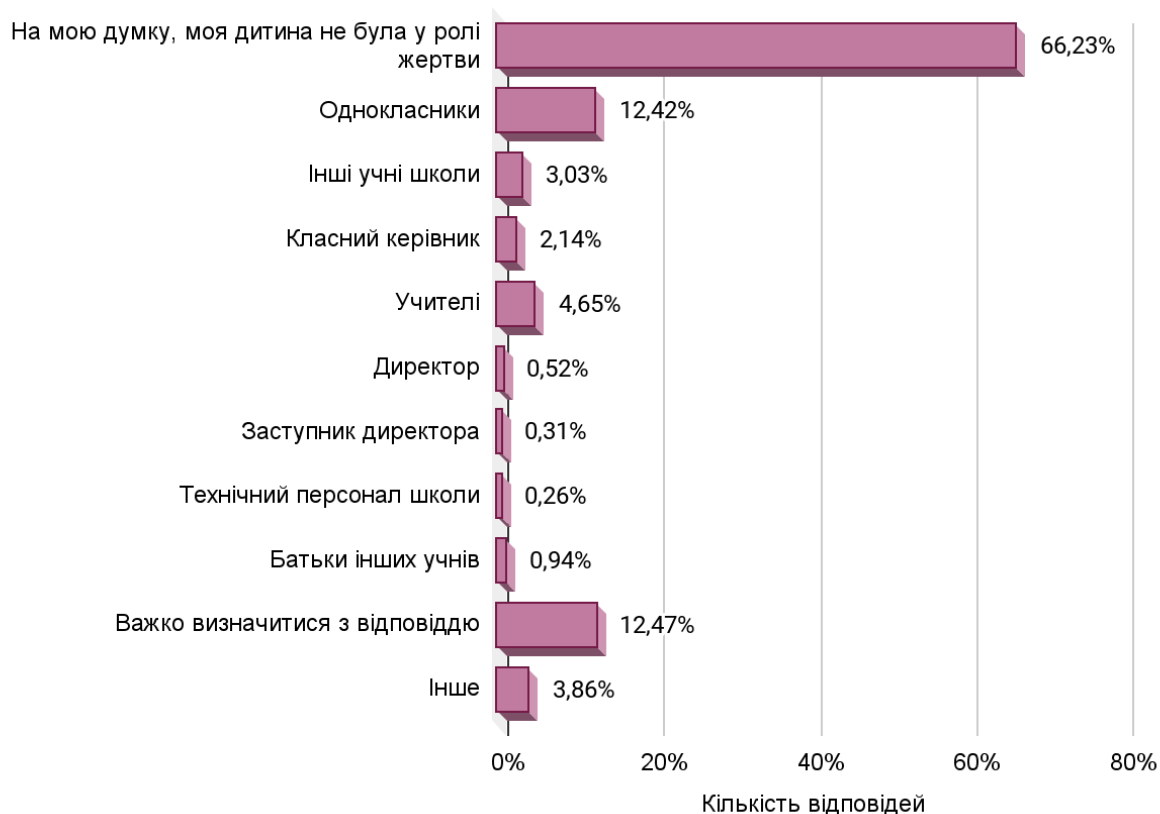

15. Якщо Ваша дитина була коли-небудь жертвою булінгу (цькування), то хто чинив насильство?

Стосовно агресора у випадку булінгу відносно своєї дитини більшість батьків – 66,23% відповіли, що дитина не була жертвою булінгу, серед агресорів за відповідями батьків більша кількість – 12,42% однокласники та 3,03% інші учні, учителі та інші дотичні до школи дорослі на другому місці – 8,82%. Серед іншого – 3,86% було вказано на присутність булінгу в молодших класах та в іншій школі, що стало причиною переведення в інший заклад.

У запитанні 14 про відсутність булінгу стосовно своєї дитини відповіли 82,15% батьків, що відрізняється на 15,92%.

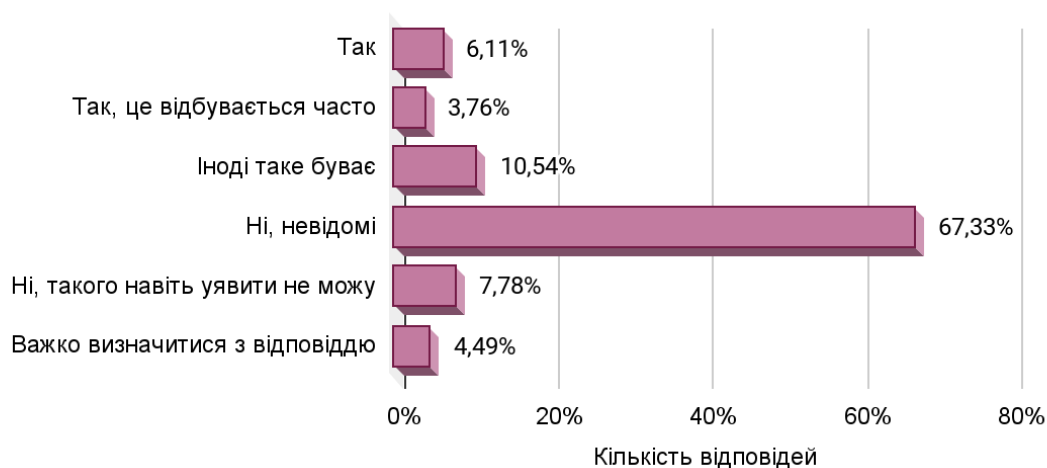
15. Якщо Ваша дитина була коли-небудь жертвою булінгу (цькування), то хто чинив насильство?

16. Чи відомі Вам випадки, коли вчителі провокували булінг (цькування), поділяючи дітей на улюбленців та аутсайдерів, навішує на них ярлики?

Переважній кількості батьків – 67,33% не відомо про випадки, коли вчителі провокували булінг (цькування), поділяючи дітей на улюбленців та аутсайдерів, 7,78% не можуть таке уявити, а от 20,41% вказують на те, що такі випадки їм відомі, а це п'ята частина відповідей.

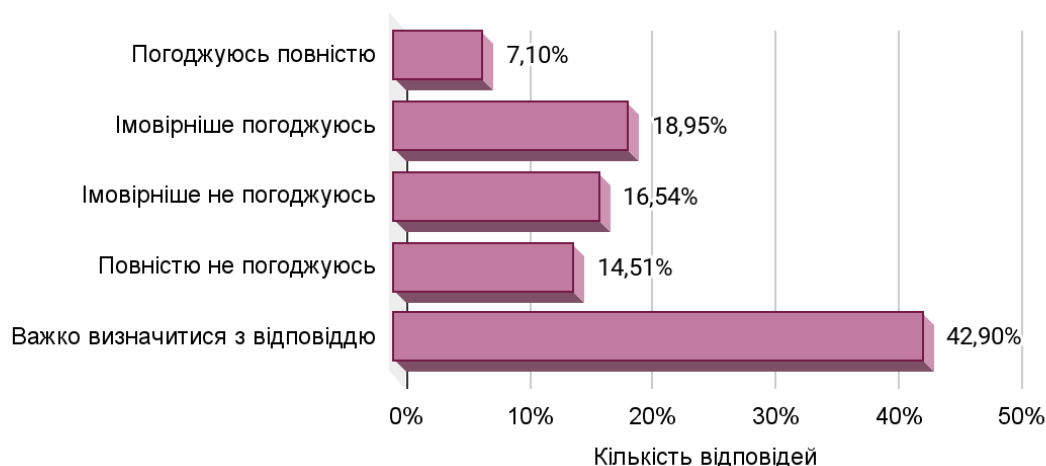
16. Чи відомі Вам випадки, коли вчителі провокували булінг (цькування), поділяючи дітей на улюбленців та аутсайдерів, навішує на них ярлики?

17. «Вчителі, які пережили, або переживають зараз, цькування з боку колег, більше за інших схильні піддавати йому дітей». Наскільки Ви погоджуєтесь із цим твердженням?

Із запропонованим твердженням стосовно зв'язку переживань вчителя через булінг колег та схилянню до булінгу дітей думки батьків розділились приблизно порівну 26,05% погоджуються та 31,05% не погоджуються, а 42,9% не змогли визначитися з вибором відповіді.

17. «Вчителі, які пережили, або переживають зараз, цькування з боку колег, більше за інших схильні піддавати йому дітей». Наскільки Ви погоджуєтесь із цим твердженням?

18. На Вашу думку, чи існує залежність між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та булінгом у дитячому колективі?

Стосовно залежності між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та булінгом у дитячому колективі – 50,31% батьків її вбачають, 13% – не вбачають, а 19,42% навіть заперечують таку залежність.

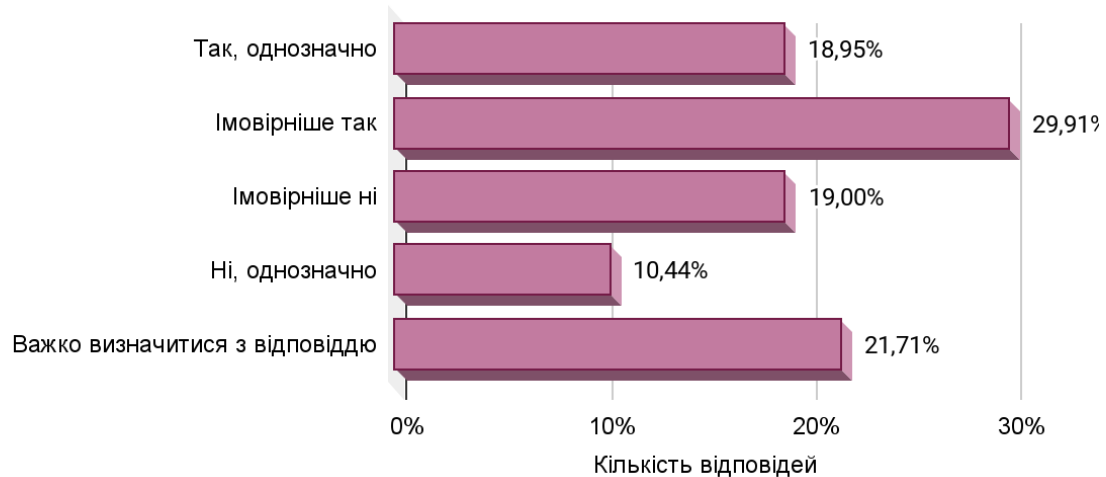
18. На Вашу думку, чи існує залежність між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та булінгом у дитячому колективі?

19. Чи можете Ви сказати, що Ваша дитина навчається у найкращій школі у світі?

Майже половина опитаних батьків згодні, що їхня дитина навчається у найкращій школі у світі – 48,86%, а третина – 29,44% так сказати не можуть, п'ята частина – 21,71% не змогла визначитися з відповіддю.

19. Чи можете Ви сказати, що Ваша дитина навчається у найкращій школі у світі?

ВИСНОВКИ

Результати опитування педагогів

В роботі з учнями базової та старшої школи залучені вчителі, які мають великий досвід роботи та які більшу частину свого професійного життя присвятили освіті й упродовж останніх 5 років тематику щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильства, булінгу тощо для професійного зростання більшість із них опановувала в закладі освіти, в якому працюють, а в Запорізькому ОППО – менше половини опитаних. Більшість педагогів вказують на те, що в їхньому закладі освіти навчання / інформаційно-просвітницька робота для учасників освітнього процесу щодо створення безпечного освітнього середовища протидії насильству/ булінгу/ мобінгу /цькування тощо відбувається регулярно з усіма учасниками освітнього процесу.

Переважає більшість викладачів найчастіше ідуть на роботу з гарним настроєм та мають доброзичливі стосунки з колегами та адміністрацією закладу освіти, тому та ж сама більшість зазначили, що випадки мобінгу (цькування) у колективі відсутні. Але майже третина вчителів мають поганий настрій ідучи на роботу, така ж кількість педагогів відмітила, що стикалася з мобінгом відносно себе або колег на робочому місці. Простежується також пропорційність кількості відповідей щодо відсутності мобінгу в колективі та стосунками з колегами та адміністрацією. У ролі агресора у випадках булінгу в колективах закладів освіти майже в рівних долях виступають як колеги, так і представники адміністрації закладів.

Найчастіші прояви мобінгу, якщо такі випадки траплялися в колективі, – це створення стосовно працівника напруженої, ворожої, образливої атмосфери (погрози, висміювання, наклепи, зневажливі зауваження, поведінка загрозливого, залякуючого, принизливого характеру та інші способи виведення працівника із психологічної рівноваги), та безпідставне негативне виокремлення працівника з колективу або його ізоляція (незапрошення на зустрічі та наради, в яких працівник, відповідно до локальних нормативних актів та організаційно-розпорядчих актів має брати участь, перешкоджання виконанню ним своєї трудової функції, недопущення працівника на робоче місце, перенесення робочого місця в непристосовані для цього виду роботи місця). У випадках, коли мобінг трапляється на робочому місці, колеги захищають тільки “своїх” (наприклад, присутня група працівників закладу освіти, педагогів, які готові захищати тільки колег зі своєї групи спілкування, але не інших). У випадках мобінгу в колективі керівництво закладу частіше завжди реагує на це, але не завжди справедливо як би того хотіли респонденти. У випадку мобінгу на робочому місці за захистом своїх прав педагоги в першу чергу звернуться до безпосереднього керівника, а рідше за все оберуть служби управління персоналом та представників ЗМІ.

Понад дві третини опитаних педагогів можуть опанувати себе та стримати свої негативні емоції, що виникають після спілкування з колегами. Така ж кількість стверджують, що не мають у своїх класах дітей, які б їх дратували чи навпаки улюбленців серед учнів. Водночас третина педагогів свідчить про наявність емоційних зв'язків між педагогами та учнями. Так само третина педагогів погоджуються, що зневажливе ставлення педагога до окремих дітей може спровокувати булінг в учнівському середовищі. А от понад дві третини вважають, що поблажливе ставлення педагога до окремих дітей може спровокувати булінг в учнівському середовищі. Думки вчителів, стосовно твердження, що «Вчителі, які пережили або переживають зараз мобінг (цькування) з боку колег, більше за інших схильні піддавати йому дітей» розділилися майже на три частини рівномірно (погоджуюсь, не погоджуюсь, вагаюсь з відповіддю). Майже половина педагогів вбачають чи припускають наявність залежності між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та наявністю булінгу у дитячому колективі вбачають однозначно.

Один з ключових принципів педагогіки партнерства – «Повага до особистості» однозначно повною мірою реалізують за думкою педагогів лише трохи більш ніж половина опитаних, а однозначно свою школу вважають найкращою менше половини педагогів.

Результати опитування учнів та учениць

До умов дистанційного навчання половина з опитаних дітей адаптувалися добре, а кожна п'ята дитина відмітила, що відмінно, так само кожна п'ята задовільно, але очна форма навчання подобається все ж таки більшості опитаних дітей, дистанційну вподобали майже третина опитаних. Дистанційне навчання для переважної більшості дітей – це насамперед можливість виконувати частину завдань у зручний час та у власному темпі, а для половини – ще й можливість довше поспати. Трохи менше половини вбачають у дистанційному навчанні перешкоду для живого спілкування з однокласниками, а третина навпаки – позбавлення необхідності бути в класі чи школі.

Половина з опитаних дітей зазвичай ходили до школи охоче, а позитивні спогади-емоції відчуває більша частина дітей. Хоча майже третина опитаних згадує школу як щось нудне, кожен п'ятий – тривожне, а кожен десятий – самотність.

Трохи більш ніж половина опитаних дітей свідчать про те, що навчання / інформаційно-просвітницька робота щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству / булінгу проводиться регулярно.

Дві третини дітей ніколи не були свідками сварок чи конфліктів між вчителями, водночас кожен десятий такі конфлікти спостерігав, а кожен двадцятий був свідком конфліктів між вчителями та адміністрацією закладу. Понад дві третини опитаних дітей вважають, вчителі школи завжди поважають один одного, водночас кожен десятий впевнений у протилежному. Кожна третя дитина, вважає, що у неї склалися добрі стосунки з вчителями, так само кожна третя відмічає задовільні стосунки, а кожна десята – відмінні.

Гарний настрій у вчителів відмітили п'ята частина дітей, а половина дітей зазначила, що зазвичай вчителі розпочинають урок з різним настроєм. Третина учнів були свідком того, що вчителі використовували агресивний тон у спілкуванні з дітьми, ще майже третина були свідками такого спілкування не один раз, ще майже третина ніколи такого не спостерігали. Майже половина опитаних учнів вважають що імовірно в їхній школі вчителі завжди поважають дітей, а п'ята частина в цьому впевнені, але кожен п'ятий припускає, що не завжди поважають чи точно не поважають.

Свідками булінгу та тими, хто ніколи свідком булінгу не був серед опитаних дітей майже однакова кількість. Серед тих, хто чинив булінг у школі, більше третини учнів відмітили однокласників, менше третини – інших учнів школи, а кожен десятий – учителів. Серед іншого, більшість вказали на те, що не були свідками булінгу, але поодинокі вказувалися випадки у попередніх закладах освіти та "конфлікти без фізичного насилля".

Менше половини учнів стверджують, що не були свідками булінгу, в той самий час третина вказали на жертв булінгу серед однокласників та ще майже третина – серед інших учнів школи. Серед іншого, було відмічено, що булінг стосувався безпосередньо респондента, або навпаки, що з ними такого не траплялося, хоча такий варіант відповіді надавався як окремий, або траплялися випадки які респонденти не відносять до булінгу, а виділяють "сварки" та "травлю" "без фізичного насилля".

Переважна більшість опитаних дітей ніколи не відчували себе жертвами булінгу у школі, а от майже кожен п'яти відповіли, що відчували себе жертвою булінгу. Серед агресорів, що чинили насильство у школі над респондентами кожен п'ятий відмітив власних однокласників та інших учнів школи, учителів та інших дотичних до школи дорослих – кожен десятий. Серед іншого, найбільше відповідей, що такого з ними не відбувалося, поодинокі відповіді знову виділяли "легкі" форми та невпевненість у вірній термінології.

Відчують приналежність до шкільної спільноти більш ніж половина опитаних учнів, а кожен п'ятий – не відчуває.

Більша частина опитаних дітей вважають свою школу найкращою у світі, водночас свою школу не вважають найкращою більше третини опитаних учнів.

Результати опитування батьків учнів

За результатами опитування, менше половини батьків вважають, що діти адаптувалися до умов дистанційного навчання добре, а третина – задовільно, майже однакова кількість, кожен десятий оцінює цей процес відмінно та погано. Однак дві третини батьків вважають, що їхнім дітям більше подобається очна форма навчання в школі, вподобали дистанційну форму навчання на думку батьків лише кожен п'ятий. На думку двох третин батьків, дистанційна освіта для дітей – це насамперед можливість виконувати частину завдань у зручний час у власному темпі, трохи більш ніж половина вважають це також перешкодою для живого спілкування з однокласниками, а трохи більше третини – що це можливість вранці довше спати, а позбавлення необхідності бути в школі та привід довше бути за комп'ютером – майже однакова кількість відповідей – кожна п'ята відповідь, привід не спілкуватись з однокласниками та вчителями – кожна десята.

Дві третини батьків вважають, що до школи їхня дитина ходить здебільшого охоче. За думкою батьків, діти яких неохоче ходили до школи, здебільшого це відбувалось через упереджене ставлення з боку вчителів, трохи менше – через взаємини з однокласниками та іншими учнями школи.

З відповідей батьків більшість підтверджують, що інформаційно-просвітницька робота з батьками щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству / булінгу (цькування) проводиться регулярно, а на те, що такі заходи не відбуваються вказала п'ята частина батьків.

Більшості батьків не відомо про випадки конфліктів / сварок між вчителями школи, в якій навчається їхня дитина, а от трохи більше десятої частини вказують на те, що такі випадки їм відомі. Переважна більшість батьків ніколи не чули образливі слова одного вчителя на адресу іншого вчителя, а от кожна двадцята відповідь, що таке вони чули.

Переважній більшості батьків не відомо про випадки конфліктів / сварок між адміністрацією закладу та вчителем / вчителями школи, в якій навчається їхня дитина, водночас десята частина вказала на те, що такі випадки їм відомі.

Половині опитаних батьків не відомо про випадки щодо використання агресивного тону спілкування з дітьми, водночас менше половини вказують на те, що такі випадки їм відомі. Переважна більшість батьків можуть сказати, що у школі, в якій навчається їхня дитина, вчителі завжди поважають дітей, але десята частина не погоджується з цією тезою.

Понад двом третинам батьків не відомо про випадки булінгу (цькування) у класі, де навчається їхня дитина, водночас п'ята частина вказали, що про такі випадки їм відомо. Дві третини батьків впевнені в тому, що їхня дитина не була жертвою булінгу, п'ята частина думають, що не була, а десята – стверджують, що була.

Стосовно агресора у випадку булінгу відносно своєї дитини, дві третини батьків – відповіли, що дитина не була жертвою булінгу, серед агресорів за відповідями батьків більше за десяту частину – однокласники та інші учні, а учителі та інші дотичні до школи дорослі – менше десятої частини. Серед іншого було вказано на присутність булінгу в молодших класах та в іншій школі, що стало причиною переведення в інший заклад.

Двом третинам батьків не відомо про випадки, коли вчителі провокували булінг (цькування), поділяючи дітей на улюбленців та аутсайдерів, водночас п'ята частина вказують на те, що такі випадки їм відомі. Стосовно зв'язку переживань вчителя через булінг колег та схилянню до булінгу дітей думки батьків розділились приблизно рівномірно – третина погоджуються та третина не погоджуються.

Стосовно залежності між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та булінгом у дитячому колективі половина батьків її вбачають, а п'ята частина навіть заперечують таку залежність.

Майже половина опитаних батьків згодні, що їхня дитина навчається у найкращій школі у світі, а третина так сказати не можуть.

Загальні висновки

За результатами відповідей не менше третини респондентів, усіх категорій, констатують наявність мобінгу в педагогічному колективі та булінгу в дитячому. Було встановлено, що в дитячих колективах агресорами частіше виступають самі учні, але десята частина респондентів внесла в перелік агресорів і представників педагогічного колективу.

Різні категорії учасників дослідження продемонстрували, що вони плутаються у термінології та не вважають деякі прояви булінгу та мобінгу за такі, вирізняють легкі форми, конфліктні ситуації та сварки без проявів фізичного насилля. Хоча й усі засвідчили, що в закладах освіти регулярно проводиться навчання / інформаційно-просвітницька робота для учасників освітнього процесу щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству, булінгу, мобінгу (цькуванню) тощо.

Не менше третини респондентів різних категорій вважають свою школу не найкращим місцем роботи / навчання / навчання їхніх дітей.

За відповідями усіх категорій респондентів простежується взаємозв'язок між несприятливим психологічним кліматом та проявами мобінгу у педагогічному колективі закладу освіти та булінгом в дитячому колективі відповідної школи, але з'ясування ступеня цього зв'язку потребує залучення додаткових статистичних методів, що набуде деталізації у подальших наукових дослідженнях за цими ж статистичними результатами.

Додаток А

Анкети моніторингового дослідження

«Вплив соціально-психологічного клімату педагогічного колективу на розбудову освітнього середовища вільного від насильства та булінгу»

АНКЕТА ДЛЯ ПЕДАГОГІВ

Шановні колеги!

Просимо долучитися до дослідження щодо ролі педагогічного колективу як фактору розбудови освітнього середовища вільного від насильства та булінгу.

Опитування має анонімний характер, і отримані дані будуть використані лише в узагальненому вигляді.

Дякуємо за Вашу участь!

**0. Оберіть заклад освіти в якому Ви працюєте:
(перелік закладів освіти)**

1. Ваш вік?

- 20-30 років
- 31-40 років
- 41-50 років
- 51-60 років
- понад 60 років

2. Ваш стаж педагогічної роботи?

- до 5 років
- 5-10 років
- 11-20 років
- 21- 30 років
- понад 30 років

3. В яких класах Ви викладаєте?

(вказіть всі варіанти)

- 8
- 9
- 10
- 11
- 12

4. Вкажіть до якої освітньої галузі належать предмети, які Ви викладаєте:

(вказіть всі варіанти)

- Мовно-літературна
- Математична
- Природнича
- Технологічна
- Інформатична
- Соціальна і здоров'язбережувальна
- Громадянська та історична
- Мистецька
- Фізкультурна

5. Вкажіть де Ви зараз територіально перебуваєте:

- За місцем постійного проживання, у місті Запоріжжі
- Не за місцем постійного проживання, на території України
- Не за місцем постійного проживання, за межами України

6. Чи опанували Ви, упродовж останніх 5 років, тематику щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству, булінгу тощо для Вашого професійного

зростання та яким чином це відбувалося?

(можливо обрати декілька варіантів відповідей)

- Так, в закладі освіти, в якому я працюю
- Так, в ЗОШ
- Так, в інших закладах
- Так, в онлайн-провайдерів
- Так, самостійно, неформальна освіта
- Ні, але маю намір зробити це найближчим часом
- Ні, тема не представляє для мене інтересу
- Інше

7. Чи проводиться в Вашому закладі освіти навчання / інформаційно - просвітницька робота для учасників освітнього процесу щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству, булінгу, мобінгу (цькуванню) тощо?

- Так, регулярно проводиться з усіма учасниками освітнього процесу
- Так, проводиться регулярно, але тільки для учнів
- Так, проводиться, але не частіше ніж 1-2 рази на рік
- Ні, подібні заходи не проводяться

8. Вкажіть настрій, з яким Ви найчастіше йдете на роботу:

- Гарний
- Байдужий
- Роздратований
- Депресивний
- Важко визначитися з відповіддю

9. Оцініть свої стосунки з колегами:

- Доброзичливі
- Нейтральні
- Напружені
- Важко визначитися з відповіддю

10. Оцініть свої стосунки з адміністрацією закладу:

- Доброзичливі
- Нейтральні
- Напружені
- Важко визначитися з відповіддю

11. Чи стикалися Ви з випадками мобінгу (цькування) на робочому місці?

(оберіть одну або кілька відповідей)

- Так, стосовно себе
- Так, стосовно колег
- Випадки мобінгу (цькування) у колективі відсутні
- Важко визначитися з відповіддю

12. Якщо Ви стикалися з випадками мобінгу (цькування) на робочому місці (стосовно себе або колег), хто був у ролі агресора?

(оберіть одну або кілька відповідей)

- Адміністрація
- Колеги
- Не було таких випадків

13. Якщо Ви стикалися з випадками мобінгу (цькування) на робочому місці (стосовно себе або колег), які його прояви Ви можете відзначити?

(оберіть одну або кілька відповідей)

- Створення стосовно працівника напруженої, ворожої, образливої атмосфери (погрози, висміювання, наклепи, зневажливі зауваження, поведінка загрозливого, залякуючого, принизливого характеру та інші способи виведення працівника із психологічної рівноваги)

- Безпідставне негативне виокремлення працівника з колективу або його ізоляція (незапрошення на зустрічі і наради, в яких працівник, відповідно до локальних нормативних актів та організаційно-розпорядчих актів має брати участь, перешкоджання виконанню ним своєї трудової функції, недопущення працівника на робоче місце, перенесення робочого місця в непристосовані для цього виду роботи місця)
- Нерівність можливостей для навчання та кар'єрного росту
- Нерівна оплата за працю рівної цінності, яка виконується працівниками однакової кваліфікації
- Безпідставне позбавлення працівника частини виплат (премій, бонусів та інших заохочень)
- Необґрунтований нерівномірний розподіл роботодавцем навантаження і завдань між працівниками з однаковою кваліфікацією та продуктивністю праці, які виконують рівноцінну роботу
- Випадки мобінгу (цькування) у колективі відсутні
- Важко визначитися з відповіддю

14. Якщо мобінг (цькування) відбувається у Вашому закладі освіти, чи стають колеги на захист жертви?

- Так, завжди
- Переважно так
- Захищають тільки "своїх" (наприклад, присутня група працівників закладу освіти, педагогів, які готові захищати тільки колег зі своєї групи спілкування, але не інших)
- Переважно ні
- Ні, ніколи
- Випадки мобінгу (цькування) у колективі відсутні
- Важко визначитися з відповіддю

15. Якщо прояви мобінгу (цькування) мають місце у Вашому закладі освіти, чи реагує на це керівництво?

- Так, завжди
- Переважно так
- Реагує тільки щодо "улюбленців" (наприклад, керівництво стає на захист лише педагогів, які перебувають у гарних відносинах з директором, адміністрацією)
- Реагує, використовуючи це як спосіб впливу на окремих працівників
- Переважно ні
- Ні, ніколи
- Випадки мобінгу (цькування) у колективі відсутні
- Важко визначитися з відповіддю

16. Якщо стосовно Вас відбувається мобінг (цькування) на робочому місці, то за захистом своїх прав, Ви в першу чергу звернетесь до?

(оберіть не більше 3-х варіантів відповідей)

- Безпосереднього керівника
- Керівника вищого рівня (якщо агресор твій безпосередній керівник)
- Психолога в школі
- Інших колег
- Служби управління персоналом
- Первинної профспілкової організації
- Суду, поліції, інших правозахисних організацій
- Представників ЗМІ
- Нікуди, все це марно
- Важко визначитися з відповіддю

17. Чи завжди Вам вдається, коли заходите в клас до дітей / коли починаєте заняття, опанувати себе та стримати свої негативні емоції (злість, смуток, незадоволення,

розпач, страх тощо), якщо такі виникли після спілкування із колегами / адміністрацією?

- Так, завжди
- Я намагаюсь, але не завжди це виходить
- Ні, у мене не виходить
- Важко визначитися з відповіддю

18. Чи є в класах, де Ви викладаєте діти, які Вас дратують?

- Так
- Ні
- Важко визначитися з відповіддю

19. Чи є в класах, де Ви викладаєте «улюбленці» серед дітей?

- Так
- Ні
- Важко визначитися з відповіддю

20. Чи завжди Вам вдається ставитися однаково до всіх дітей, не виділяючи нікого?

- Так, ставлюся до всіх однаково
- Намагаюсь, але не завжди вдається
- Ні, ставлення до різних дітей різне
- Важко визначитися з відповіддю

21. Як Ви вважаєте, чи може авторитарне, зверхнє, зневажливе ставлення педагога до деяких дітей спровокувати булінг в учнівському середовищі?

- Однозначно так
- Імовіріше так
- Імовіріше ні
- Зв'язку між даними явищами немає
- Важко визначитися з відповіддю

22. Як Ви вважаєте, чи може поблажливе ставлення педагога до деяких дітей спровокувати булінг в учнівському середовищі?

- Однозначно так
- Імовіріше так
- Імовіріше ні
- Зв'язку між даними явищами немає
- Важко визначитися з відповіддю

23. «Вчителі, які пережили або переживають зараз мобінг (цькування) з боку колег, більше за інших схильні піддавати йому дітей». Наскільки Ви погоджуєтесь із цим твердженням?

- Погоджуюсь повністю
- Імовіріше погоджуюсь
- Важко сказати
- Імовіріше не погоджуюсь
- Повністю не погоджуюсь

24. Чи існує, на Вашу думку, залежність між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та наявністю булінгу у дитячому колективі?

- Однозначно існує
- Імовіріше так
- Імовіріше ні
- Не бачу зв'язку взагалі
- Важко визначитися з відповіддю

25. Чи можете Ви з упевненістю сказати, що у Вашому закладі освіти реалізується повною мірою один з ключових принципів педагогіки партнерства – «Повага до особистості»?

- Однозначно так

- Імовірно так
- Імовірно ні
- Однозначно ні
- Важко визначитися з відповіддю

26. Чи можете Ви сказати, що Ви працюєте у найкращій школі у світі?

- Так, однозначно
- Імовірно так
- Імовірно ні
- Ні, однозначно
- Важко визначитися з відповіддю

Щиро дякуємо Вам за відповіді!

АНКЕТА ДЛЯ УЧНІВ ТА УЧЕНИЦЬ

Шановні друзі, сьогодні Ви навчаєтесь дистанційно. Прийде час і Ви знову будете ходити до школи, спілкуватися з друзями, вчителями; організовувати та відвідувати свята; подорожувати. Ми дуже хочемо, щоб Ви повернулися до школи, і Ваша школа стала безпечнішою, вільною від булінгу та будь-яких інших форм насильства. Ми проводимо дослідження, щоб вивчити стан справ у школі, де Ви навчаєтесь.

Заповніть, будь ласка, анкету. Надаючи відповіді на деякі запитання, просимо Вас пригадати час, коли навчання відбувалось очно, для нас дуже важливим є Ваш особистий досвід.

Ця анкета є анонімною. Тобто відповіді, які ви надасте, не побачать однокласники, батьки, вчителі школи. Результати анкетування ми використаємо лише в узагальненому вигляді.

Дякуємо за участь!

0. Оберіть заклад освіти в якому Ви навчаєтесь:

(перелік закладів освіти)

1. В якому класі Ви навчаєтесь?

- 8
- 9
- 10
- 11
- 12

2. Як Ви адаптувалися до умов дистанційного навчання?

- Відмінно
- Добре
- Задовільно
- Погано

3. Яка форма навчання Вам подобається більше?

- Дистанційна
- Очне навчання в школі
- Мені байдуже

4. Дистанційне навчання для Вас це передусім:

(оберіть не більше 3 варіантів відповідей)

- Можливість вранці довше поспати
- Можливість виконувати частину завдань у зручний час та у власному темпі
- Позбавлення необхідності бути в класі, школі
- Можливість не спілкуватись з однокласниками
- Можливість звести до мінімуму спілкування з вчителями

- Можливість довше бути за комп'ютером
 - Перешкода для живого спілкування з однокласниками
- 5. З яким настроєм Ви зазвичай ходили до школи?**
- Охоче, з радістю
 - Здебільшого охоче
 - Здебільшого неохоче
 - Не було взагалі бажання ходити до школи
 - Важко визначитися з відповіддю
- 6. Як Ви зазвичай почували себе в школі?**
(оберіть не більше 3 варіантів відповідей)
- Безпечно
 - Весело
 - Комфортно
 - Нудно
 - Тривожно
 - Самотньо
 - Важко визначитися з відповіддю
- 7. Чи проводиться у закладі освіти навчання / інформаційно - просвітницька робота щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству / булінгу тощо?**
- Так, регулярно проводиться
 - Так, проводиться, але не частіше ніж 1-2 рази на рік
 - У закладі освіти не проводяться подібні заходи
- 8. Чи були Ви коли-небудь свідком сварки / конфлікту між вчителями?**
- Так
 - Так, і не один раз
 - Ні
 - Ні, такого навіть уявити не можу
 - Важко визначитися з відповіддю
- 9. Чи були Ви коли-небудь свідком сварки / конфлікту між адміністрацією закладу та вчителем?**
- Так
 - Так, і не один раз
 - Ні
 - Ні, такого навіть уявити не можу
 - Важко визначитися з відповіддю
- 10. Як Ви вважаєте, чи завжди вчителі Вашої школи поважають один одного?**
- Так однозначно.
 - Імовіріше так
 - Імовіріше ні
 - Ні, однозначно
 - Важко визначитися з відповіддю
- 11. Які стосунки у Вас склалися з більшістю вчителів?**
- Відмінні
 - Гарні
 - Задовільні
 - Погані
 - Байдужі
 - Важко визначитися з відповіддю
- 12. З яким настроєм, на Вашу думку, вчителі зазвичай розпочинають урок?**
- З гарним
 - З поганим

- З байдужим
- Різні вчителі з різним настроєм
- Буває по різному
- Важко визначитися з відповіддю

13. Чи були Ви коли-небудь свідком того, що вчителі використовували агресивний тон у спілкуванні з дітьми?

- Так
- Так, і не один раз
- Ні
- Ні, такого навіть уявити не можу
- Важко визначитися з відповіддю

14. Чи можете Ви сказати, що у Вашій школі вчителі завжди поважають дітей?

- Так, однозначно
- Імовіріше так
- Імовіріше ні
- Ні, однозначно
- Важко визначитися з відповіддю

15. Чи були Ви колись свідком булінгу у школі?

- Так
- Ні
- Важко визначитися з відповіддю

16. Якщо Ви колись були свідком булінгу у школі, то хто чинив насильство?

(можна обрати декілька варіантів відповідей)

- Директор
- Заступник директора
- Класний керівник
- Учителі
- Однокласники
- Інші учні школи
- Технічний персонал школи
- Батьки інших учнів
- Зі мною такого не траплялося
- Важко визначитися з відповіддю
- Інше

17. Якщо Ви колись були свідком булінгу у школі, то стосовно кого було насильство?

(можна обрати декілька варіантів відповідей)

- До моїх однокласників
- До інших учнів школи
- До класного керівника
- До інших учителів
- До моїх батьків
- До інших батьків
- Зі мною такого не траплялося
- Важко визначитися з відповіддю
- Інше

18. Чи відчували Ви себе колись жертвою булінгу у школі?

- Так
- Ні
- Важко визначитися з відповіддю

19. Якщо Ви відчували себе колись жертвою булінгу у школі, то хто чинив насильство?

(можна обрати декілька варіантів відповідей)

- Однокласники
- Інші учні школи
- Класний керівник
- Учителі
- Директор
- Заступник директора
- Технічний персонал школи
- Батьки інших учнів
- Зі мною такого не траплялося
- Важко визначитися з відповіддю
- Інше

20. Чи відчуваєте Ви приналежність до шкільної спільноти?

- Так, однозначно
- Імовіріше так
- Імовіріше ні
- Ні, однозначно
- Важко визначитися з відповіддю

21. Чи можете Ви сказати, що Ви навчаєтесь у найкращій школі у світі?

- Так, однозначно
- Імовіріше так
- Імовіріше ні
- Ні, однозначно
- Важко визначитися з відповіддю

Щиро дякуємо Вам за відповіді!

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ

Шановні батьки!

Запрошуємо Вас взяти участь в дослідженні щодо реалізації одного з основних принципів педагогіки партнерства – «Повага до особистості» (поважне ставлення один до одного), зокрема в дитячому колективі, між дітьми та педагогами.

Заповнить, будь ласка, анкету. Надаючи відповіді на деякі запитання, просимо Вас пригадати час, коли навчання дітей відбувалось очно, для нас дуже важливим є Ваш особистий досвід. Опитування має анонімний характер і отримані дані будуть використані лише в узагальненому вигляді.

Якщо ви є батьками кількох дітей 8-12 класів, заповніть анкету окремо для кожної своєї дитини.

Дякуємо за участь!

0. Оберіть заклад освіти в якому навчається Ваша дитина:

1. В якому класі навчається Ваша дитина?

- 8
- 9
- 10
- 11
- 12

2. Як, на Вашу думку, Ваша дитина адаптувалась до умов дистанційного навчання?

- Відмінно
- Добре
- Задовільно
- Погано

- Важко визначитися з відповіддю
- 3. Яка, на Вашу думку, форма навчання більше подобається Вашій дитині?**
- Дистанційна
 - Очне навчання в школі
 - Важко визначитися з відповіддю
- 4. На Вашу думку, дистанційне навчання для Вашої дитини це насамперед:**
(оберіть не більше 3 варіантів відповідей)
- Можливість вранці довше поспати
 - Можливість виконувати частину завдань у зручний час та у власному темпі
 - Позбавлення необхідності бути в класі, школі
 - Привід не спілкуватись з однокласниками
 - Привід звести до мінімуму спілкування з вчителями
 - Привід довше бути за комп'ютером
 - Перешкода для живого спілкування з однокласниками
- 5. З яким настроєм, зазвичай, Ваша дитина ходила до школи?**
- Охоче, з радістю
 - Здебільшого охоче
 - Здебільшого неохоче
 - Не було взагалі бажання ходити до школи
 - Важко визначитися з відповіддю
- 6. Якщо Ваша дитина неохоче йшла до школи, то з чим Ви це здебільшого пов'язуєте?**
(оберіть не більше 3 варіантів відповідей)
- Взаємини з однокласниками
 - Взаємини з іншими учнями школи
 - Упереджене ставлення з боку вчителя (вчителів)
 - Упереджене ставлення з боку з адміністрації школи
 - Моя дитина йшла до школи переважно охоче
 - Важко визначитися з відповіддю
 - Інше
- 7. Чи проводиться у закладі освіти інформаційно - просвітницька з батьками робота щодо створення безпечного освітнього середовища, протидії насильству / булінгу (цькування) тощо?**
- Так, регулярно проводиться
 - Так, проводиться, але не частіше ніж 1 раз на рік
 - У закладі освіти не проводяться подібні заходи
- 8. Чи відомі Вам випадки конфліктів / сварок між вчителями школи, в якій навчається Ваша дитина?**
- Так
 - Так, це відбувається часто
 - Іноді таке буває
 - Ні, невідомі
 - Ні, такого навіть уявити не можу
 - Важко визначитися з відповіддю
- 9. Чи чули Ви колись образливі слова одного вчителя на адресу іншого вчителя?**
- Так
 - Так, це відбувається часто
 - Іноді таке буває
 - Ні, невідомі
 - Ні, такого навіть уявити не можу
 - Важко визначитися з відповіддю

10. Чи відомі Вам випадки конфліктів / сварок між адміністрацією закладу та вчителем / вчителями?

- Так
- Так, це відбувається часто
- Іноді таке буває
- Ні, невідомі
- Ні, такого навіть уявити не можу
- Важко визначитися з відповіддю

11. Чи відомі Вам випадки того, що вчителі використовували агресивний тон спілкування з дітьми?

- Так
- Так, це відбувається часто
- Іноді таке буває
- Ні, невідомі
- Ні, такого навіть уявити не можу
- Важко визначитися з відповіддю

12. Чи можете Ви сказати що у школі, в якій навчається Ваша дитина, вчителі завжди поважають дітей?

- Так, однозначно.
- Імовіріше так
- Імовіріше ні
- Ні, однозначно
- Важко визначитися з відповіддю

13. Чи відомо Вам про випадки булінгу (цькування) у класі, де навчається Ваша дитина?

- Так
- Ні
- Важко визначитися з відповіддю

14. Чи була Ваша дитина коли-небудь жертвою булінгу (цькування)?

- Так
- На мою думку, моя дитина не була у ролі жертви
- Ні
- Важко визначитися з відповіддю

15. Якщо Ваша дитина була коли-небудь жертвою булінгу (цькування), то хто чинив насильство?

(можна обрати декілька варіантів відповідей)

- На мою думку, моя дитина не була у ролі жертви
- Однокласники
- Інші учні школи
- Класний керівник
- Учителі
- Директор
- Заступник директора
- Технічний персонал школи
- Батьки інших учнів
- Важко визначитися з відповіддю
- Інше

16. Чи відомі Вам випадки, коли вчителі провокували булінг (цькування), поділяючи дітей на улюбленців та аутсайдерів, навішує на них ярлики?

- Так
- Так, це відбувається часто

- Іноді таке буває
- Ні, невідомі
- Ні, такого навіть уявити не можу
- Важко визначитися з відповіддю

17. «Вчителі, які пережили, або переживають зараз, цькування з боку колег, більше за інших схильні піддавати йому дітей». Наскільки Ви погоджуєтесь із цим твердженням?

- Погоджуюсь повністю
- Імовіріше погоджуюсь
- Імовіріше не погоджуюсь
- Повністю не погоджуюсь
- Важко визначитися з відповіддю

18. На Вашу думку, чи існує залежність між несприятливим кліматом у педагогічному колективі закладу освіти та булінгом у дитячому колективі?

- Однозначно існує
- Імовіріше так
- Імовіріше ні
- Не бачу зв'язку взагалі
- Важко визначитися з відповіддю

19. Чи можете Ви сказати, що Ваша дитина навчається у найкращій школі у світі?

- Так, однозначно
- Імовіріше так
- Імовіріше ні
- Ні, однозначно
- Важко визначитися з відповіддю

Щиро дякуємо Вам за відповіді!

